

Romano Boodos

Y H T E I S K U N T A A P A L V E L E V A E R I K O I S L E H T I

Irtonro: 2 euroa.
Ei muita kuluja, keräyksiä tms.

ROMANO MISSIO
Vilppulantie 2 C 4
00700 HELSINKI

Myyntiaika syys-
marraskuu 2009

Nro 3/2009

.CA63

KUVA: KATJA HUUSKO-AHLGREN

Romanilapsi tarvitsee koulun ja vanhempien tukea

● Koulussa romanilapsi voi kokea olevansa erilainen kuin muut. Vain harva romanilapsi on ollut päiväkodissa tai esi-koulussa. Jo ensimmäisten kouluviikkojen aikana ero muihin lapsiin voi tulla esiin selvästi. Koulunkäynti voi tuntua ikävältä eikä romanilapsi halua olla siellä.

Romanilapsi tarvitsee tukea alusta lähtien sekä opettajilta että omilta vanhemmiltaan. Moni romaninuori tarvitsee tukea koko kouluaikansa selvitäkseen peruskoulun loppuun asti. Vain harva hakeutuu jatko-opintoihin. Vaikka romaninuorella olisikin koulutus hankittuna, työpaikan saaminen ei ole varmaa.

Suomessa panostetaan romanilas-

ten ja -nuorten koulunkäyntiin monella tavalla. Valtio on myöntänyt tukea kunnille, jotka panostavat romanilasten ja -nuorten perusopetukseen. Romaniasian neuvottelukunnan toimintakauden 2008-2010 painopiste on romanien varhaiskasvatuksen tukeminen. Myös aikuisten koulutusasteen nostamiseen panostetaan.

Tutkimuksen mukaan romanilapsen vaikeita solmukohtia koulunkäynnissä ovat esikoulu, yläasteelle siirtyminen ja jatko-opiskeluihin hakeutuminen.

Tämän lehden teemoja ovat koulu ja varhaiskasvatus. Aiheeseen liittyviä juttuja löytyy sivuilta 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

OULUSSA PANOSTETAAN ROMANILAPSIIN JA -NUORIIN

● Lapset ja nuoret ovat Romaniasian neuvottelukunnan Pohjois-Suomen alueen tämän vuoden painopiste. Oulussa on tarjolla romanilapsille mm. kielipesä ja romaninuorille nuorisotoimintaa.

Oulussa toimii opetushallituksen rahoittama Romanilasten tukeminen perusopetuksessa -hanke, joka edistää romanien ja valtaväestön yhteyksiä. Hankkeen puitteissa keväällä järjestettiin romanikulttuuripäivä mm. Terva-Toppilan ja Kaakkurin kouluissa Oulussa.

Terva-Toppilan koulun teemapäivään sisältyi keskustelua romanikulttuurista sekä käsityöpaja, jossa lapset askartelivat paperinukkeja. Aila Isberg (kansikuvassa oikealla) opastaa poikia paperinukkeen romanivaatteiden leikkaamisessa ja liimaamisessa. Sivu 5.

PÄÄKIRJOITUS

Tiimityötä lapsen tulevaisuuden parhaaksi

Koulutuksesta on aina hyötyä, katsoi asiaa mistä näkökulmasta hyvänsä. 'Ei oppi ojaan kaada' on pätevä lausahdus edelleenkin. Vielä 1800-luvulla oli talonpoikien keskuudessa lukutaidottomuus enemmän sääntö kuin poikkeus. Tämä mahdollisti valtaapitävien sarron ja kontrollin köyhiin kansalaisiin. Siksi lukutaidon opettelu oli ja on edelleen hyvä itsepuolustusväline. Lukutaitoista ei niin vain voinut jaksata allekirjoittamaan kohtuuttomia sopimuksia. Lukutaidon myötä oli mahdollista saada tietoa maallisista ja hengellisistä asioista.

Nyt kaikki osaavat lukea, ja koulutus on Suomessa maailman parhaimpia. Kuitenkin edelleen koulutuksen saralla on runsaasti kehittämisen varaa. Yksi esimerkki on se, että taloudellisen ahdingon aikana perusopetuksesta säästetään kasvatamalla ryhmäkokoja. Tästä seuraa keskittymishäiriöitä ja opettajien uupumista. Myös oppilaanohjaukseen, tukiopeutukseen ja oppilashuoltoon kohdistetut säästöt voivat kostautua monikertaisina kuluina nuorten syrjäytyessä koulutuspolulta. Kriittisin taitekohta syrjäytymisvaaran suhteen on peruskoulun jälkeen. Mikäli nuori ei ohjautu jatkokoulutukseen, hän on vaarassa syrjäytyä muustakin normaalista elämänsästä ja ajautua väärin valintoihin.

Toisen asteen koulutuksen eli peruskoulun jälkeisen opetuksen ulkopuolelle jää eri tilastojen mukaan noin 10 prosenttia ikäluokasta ja lisäksi noin 3 prosenttia aloittaa kymppi luokalla. Nämä luvut ovat huolestuttavia. Jos nuori kokee oppimisvaikeuksia, häntä on autettava mahdollisimman varhain ja tehokkaasti. Tässä avainasemassa ovat opinto-ohjaajan, oppilaiden ja opettajien läheiset suhteet.

Erityisen usein erityistä tukea tarvitsevat ne nuoret, joiden perheissä ollaan tiukoilla erilaisista paineista johtuen. Tällöin ennaltaehkäisevän

työn merkitystä ei voida kyllin korostaa. Nuorten sosiaalisen aseman vahvistaminen onkin perusopetuksen laadun kehittämisen ohella yksi opetusministeriön talousarvioehdotuksen painopisteistä. Kunnat ovat omalta osaltaan vastuussa siitä, että rahoitus käytetään niihin asioihin kuin on tarkoitettukin.

Vanhemmilla on erityinen vastuu siitä, että lapsi saa mahdollisimman hyvät lähtökohdat opiskelulle ja elämälle. Säännöllinen ruoka, uni ja tarkat kotiintuloajat ovat merkittäviä elämän rytmittäjiä. Opiskeluun on varattava rauhallinen tila, johon ei kantaudu häiriötekijöitä. Lasta on rohkaistava tekemään parhaansa. Häneen on tartuttava innostus ja mielenkiinto uusien asioiden oppimiseen. Koululainenkin tahtoo rentoutua ja häntä tulee ohjata hyvin harastuksiin, kuten liikuntaan. Koska seura tekee kaltaisekseen, on hyvä tarkkailla, minkälaisessa seurassa lapsi liikkuu ja sitä, minkälaisia viihdettä lapsi harrastaa. Arvomaailmaa muokataan joka suunnasta, ja vanhemmilla riittää haastetta pysyä tarkkana eri vaikutteiden osalta.

Lapsemme ja nuoremme ovat arvokkaita Jumalan lahjoja. On osoitettava, että heidän mielipiteitään arvostetaan, ja heitä on rohkaistava löytämään vahvuutensa. Palkinto tästä koko perheelle on nuoren hyvä itsetunto, joka on seurausta onnistumisen tunteesta. Hyvällä itsetunnolla varustettu nuori tekee oikeita valintoja elämässään eikä ole johdateltavissa väärille poluille. Riittävä koulutus turvaa riippumattomuuden ja antaa valmiudet edetä jatko-opinnoissa ja työelämässä. Nuoren koulutus on kodin, koulun ja yhteiskunnan tiimityksen summa. Tälle yhteistyölle on taattava sekä aineelliset että aineettomat perustukset, sillä lapsissamme on meidän kaikkien tulevaisuus.

LEENA RAUHALA
PÄÄTOIMITTAJA

Romano Missio ry.

Vilppulantie 2 C 4, 00700 Helsinki
Puh. (09) 351 1366, fax (09) 345 2517

HALLITUS 2009

Leena Rauhala puheenjohtaja, kansanedustaja
Jeppe Isberg yrittäjä
Sirpa Pöllönen oppisopimustoiminnan päällikkö
Brita Lambert ylityöntekijä
Pekka Lampinen sosiaalineuvos
Vaino Lindberg projekti johtaja
Tina Mäkelä ensihoitaja, AMK
Mertsi Årling romanikulttuuriohjaaja (varajäsen)
Päivi Rask-Helin romanikulttuuriohjaaja (varajäsen)

KESKUSTOIMISTO

toimisto@romanomissio.fi
Tuula Åkerlund toiminnanjohtaja
tuula.akerlund@romanomissio.fi
Timo Jokela talouspäällikkö
Mervi Pamukci toimistosihteeri
mervi@romanomissio.fi
Tuula Nyman sosiaaliohjaaja

SOSIAALI- JA DIAKONIA TYÖ

Tuula Nyman sosiaaliohjaaja
puh. (09) 351 1366
GSM 044 300 7815
tuula.nyman@romanomissio.fi

PERHETYÖPROJEKTI

Terno Hagert projektipäällikkö
Kyösti Blomerus perhetyöntekijä
Puh. (09) 3511 366

PÄIVÄKUMMUN LASTENKOTI

Hyväneula, Mieholaantie 158, 16800 Hämeenkoski
Puh. (03) 764 1501, fax (03) 764 5002
Johtaja Helge Haapakoski, puh. (03) 734 1601
Sähköpostiosoite: paivakumpu@romanomissio.fi

KOTIMÄEN PIENRYHMÄKOTI

Kotimäentie 213, 04150 Martinkylä
Puh. (09) 294 4492
Fax. (09) 294 4493
Johtaja Pia Valtonen
Sähköpostiosoite: kotimaki@romanomissio.fi

ROMANINUORTEN OPINTORAHASTO

Sampo 800014-80033.
Merkintä: Lahjoitus/opintorahasto

TÄSSÄ NUMEROSSA

Romanikieli ja koulutusasiat puhuttivat	4
Mene ja tee sinä samoin	4
Pohjois-Suomessa panostetaan lapsiin ja nuoriin	5
Romanilapsi päiväkotiin	5
Kurikan romanileirilä pohdittiin tulevaisuutta	6
Romaninäyttely oli menestys	7
Romanipoliittinen ohjelma kuulemiskiertueella	7
Pieni koululainen tarvitsee vanhempien tukea	8
Miten romanilapsia pitäisi tukea koulussa?	10
Ternokentös-hanke romanilasten asiassa Kuopiossa	11
Euroopan köyhimmat kaduillamme	11
Allan L. Mäntyniemen 50-vuotisjuhlat	11
"Ei koulua vaan elämää varten.."	12
Ympäristöön puhtautta!	12
Romanilasten perusopetuksen tukemista	13
Kolumni	13
NevoDrom-projekti tukee koulunkäyntiä	14
Suoralähetys voitti Ourvision-kisan	14
Ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa mukana myös romaniasiat	14
Amadeuksen onnenpäivät	15
Toiminnanjohtajan palsta	15
Nora Ivanova	16

Väitöskirja romaniyrittäjien kokemista ennakkoluuloista ja syrjinnästä

Romaniyrittäjien kokemista ennakkoluuloista ja syrjinnästä Suomessa on valmistunut väitöskirja "Manne takaraivossa".

Vuoden 2007 lopussa päättyneen Jyväskylän kaupungin ja Romano Mission yhteisen Romanit työelämään -projektin (ESR, Equal) tuloksena valmistui väitöskirja romaniyrittäjien kokemista ennakkoluuloista ja syrjinnästä Suomessa. Projektin johtajan toimineen kauppatieteiden maisteri Ritva Anttonen tutkimuksen "Manne takaraivossa" väitöstilaisuus pidettiin toukuussa Jyväskylän yliopistossa. Romanit työelämään -hankkeen yhtenä tavoitteena oli lisätä ja tukea romanien yritystoiminnan edellytyksiä. Tutkimus tuo näkyväksi sen, miten romanien yritystoiminnalle syntyy lisäriski etniseen taustaan kohdistuvien ennakkoluulojen ja syrjinnän vuoksi. Tutkimus antoi yrittäjälle puheenvuoron siitä, miten romanien yritystoiminnan edellytyksiä voidaan parantaa molemminpuolisen luottamuksen avulla.

Yrittäjyyteen rohkaiseminen

Haastatellut romaniyrittäjät eivät olleet yhteiskunnan marginaalissa. Yrittäjät työllistivät itse itsensä ja osa heistä oli työllistänyt yritykseensä myös muita ihmisiä. Vaikka romanit kokivat ennakkoluuloja ja syrjintää yrittäjänä toimiessaan, heillä oli runsaasti myös kokemuksia ennakkoluulottomuudesta sekä ennakkoluuloista eroon pääsemisestä. Vuorovaikutuksen yhteistyökumppaneiden kanssa koettiinkin sujuvan hyvin heti, kun luottamus oli syntynyt osapuolten välille. Yrittäjät suhtautuivat tulevaisuuteen yleisesti ottaen valoisasti. Useilla romaneilla

Väitöskirjan "Manne takaraivossa" kirjoittanut Ritva Anttonen (toinen oik.) kahvitteli vastaväittelijöiden professori Anne Kovalaisen ja professori Kimmo Jokisen sekä kustoksen, professori Matti Koirasen kanssa. Mukana myös Riitan puoliso Jorma Luotio (oik.).

on yritystoiminnassa tarvittavia vahvuuksia. He ovat ahkeria, oma-aloitteisia, sosiaalisia ja hyviä käymään kauppaa. Niitä romaneja, joilla on ajatuksissa yritystoiminnan aloittaminen, tulisi tukea ja rohkaista hankkimaan tarvittava liiketoimintaosaaminen ja aloittamaan yritystoiminta.

Kokemukset hyviä ja huonoja

Haastatetuilla romaneilla oli kokemuksia ennakkoluuloista ja syrjinnästä verovirastojen, työ- ja elinkeinokeskusten, kuntien, pankkien, vakuutusyhtiöiden, tavarantoimittajien, jälleenympäristöjen, asiakkaiden (kuluttajien) ja kilpailijoiden kanssa tapahtuneissa vuorovaikutussuhteissa. Joillakin yrittäjillä oli pääasiasa hyviä kokemuksia.

Huonoja kokemuksia oli eniten niillä yrittäjillä, joiden asiakaskuntaa oli koko väestö, eikä

yritystoiminta liittynyt hevostalouteen. Ennakkoluulot ja syrjintä vähensivät yritystoiminnan jatkuessa muiden, paitsi kulluttajien kanssa, tapahtuvissa vuorovaikutussuhteissa. Jos vastapuolena sattui olemaan henkilö, joka ei tuntenut romania tai tiennyt romanikulttuurista, hän suhtautui ennakkoluuloisesti romaneihin ylipäänsä ja romaniyrittäjiin usein myös syrjivästi.

Tietämättömyys synnyttää epäluuloja

Romaniyrittäjien käsitysten mukaan romaneihin kohdistuvien ennakkoluulojen syynä olivat pääväestön tietämättömyys romaneista ja romanien omat ennakkoluulot pääväestön työtovereina. Jyväskylän kaupungin paikallisen romanityöryhmän jäseniä oli myös seuraamassa väitöstilaisuutta. Väitöstilaisuuteen oli saapunut mm. Romano Missio ry:n kaksi hallituksen jäsentä, Tina Mäke-

väestön tehtäväksi, mutta myös pääväestön toivottiin osallistuvan siihen.

Molemmipuolinen luottamus saavutettaisiin romanien ja pääväestön yhteistyöllä. Yrittäjien mukaan syrjintä vähenee samalla kun ennakkoluulot vähenevät, eli ennakkoluulojen poistaminen nähtiin ratkaisuna syrjintään. Haastateltavien yrittäjien mukaan ennakkoluulot poistuvat parhaiten lisäämällä pääväestön ja romaniväestön välistä vuorovaikutusta. Väitöstilaisuus oli hyvin mielenkiintoinen. Väitöstilaisuutta seuraamassa oli jyväskyläläisiä romaneja, jotka olivat olleet mukana ESR-hankkeessa "Romanit työelämään" Ritva Anttonen työtovereina. Jyväskylän kaupungin paikallisen romanityöryhmän jäseniä oli myös seuraamassa väitöstilaisuutta. Väitöstilaisuuteen oli saapunut mm. Romano Missio ry:n kaksi hallituksen jäsentä, Tina Mäke-

lä, Vaino Lindberg sekä Tuula Lindberg.

Tohtoria juhliittiin

Illalla olimme myös mukana Karonkassa, juhlimassa Ritvan ja hänen aviopuolisonsa kanssa, että pitkä ja raskaskin työrupeaaminen nähtiin ratkaisuna syrjintään. Haastateltavien yrittäjien mukaan ennakkoluulot poistuvat parhaiten lisäämällä pääväestön ja romaniväestön välistä vuorovaikutusta. Väitöstilaisuus oli hyvin mielenkiintoinen. Väitöstilaisuutta seuraamassa oli jyväskyläläisiä romaneja, jotka olivat olleet mukana ESR-hankkeessa "Romanit työelämään" Ritva Anttonen työtovereina. Jyväskylän kaupungin paikallisen romanityöryhmän jäseniä oli myös seuraamassa väitöstilaisuutta. Väitöstilaisuuteen oli saapunut mm. Romano Missio ry:n kaksi hallituksen jäsentä, Tina Mäke-

Onnea ja Taivaan Isän siunusta Ritvalle, kun hän valmistui kauppatieteiden tohtoriksi. Uskon, että tutkimuksesta on hyötyä tulevaisuudessa. Se edesauttaa romanien ja pääväestön kohtaamista kauppa maailmassa ja yrittäjyyttä.

TUULA LINDBERG

Romano Boodos

Número 4/2009 ilmestyy joulukuun alussa. Lehteen tarkoitettujen materiaalien on oltava Romano Mission toimistolla viimeistään 5.11. Laita kuoreen tunnus "Romano Boodos". Materiaalin voi lähettää myös sähköpostilla osoitteeseen toimisto@romanomissio.fi.

Julkaisija: Romano Missio ry

Kustantaja: KOTIMAA-YHTIÖT

Päätoimittaja:

Tuula Åkerlund

Toimistusihteeri:

Paula Huhtala/
Kotimaa-Yhtiöt Oy

Lehden ulkoasu:

Valfrid Åkerlund/
Grafimus Oy

Toimitusneuvosto:

Tuovi Putkonen, Malla Laiti,
Taina Cederström.

Tilaukset ja osoitteenmuutokset:

Vuosi- ja ilmoitushinnat: Puh: (09) 351 1366
Telefax: (09) 345 2517
Internet: www.romanomissio.fi

Painopaikka:
Suomen Lehtiyhtymä, Tuusula

Romanikieli ja koulutusasiat puhuttivat Länsi-Suomessa

Länsi-Suomen läänissä pidettiin kevään aikana kaksi kuulemistilaisuutta: Turussa 10.3. ja Jyväskylässä 30.3. Mukana oli laajalti romaniväestöä. Esille nousivat erityisesti romanikieli ja koulutusasiat.

Turun tilaisuus veti puoleensa osan Pohjanmaan romaneista. Myös lähialueiden romanit, kuten turkulaiset ja salolaiset, ottivat osaa kuulemistilaisuuteen Länsi-Suomen lääninhallituksen virastotalolla.

Jyväskylään kirjastoon saapui Ahtäin, Kokkolan ja Tampereen romanitivistä ja sekä romanijärjestöjen jäseniä. Lukumäärä osallistujista molemmilla paikkakunnilla oli henkilömääriltään suurin piirtein sama.

Kuulemistilaisuuksissa käsiteltiin varhaiskasvatusta, peruskoulun loppuun saattamista, jatko-opintoja ja niiden kautta työelämään sijoittumista. Romanikielen elvyttämisestä keskusteltiin molemmilla paikkakunnilla hyvässä hengessä. Erityisesti painotettiin myös kotien ja perheiden osuutta siinä, että romanikielillä keskusteleminen tulisi elvyttää kohteissa eikä pelätä keskustelua romanikielillä.

Onhan meillä sanakirja ja vanhempia ihmisiä vielä, jotka kielen taitavat. Puhumalla kieltä oppii, ja näin se myös säilyy. Erityisesti nuoret toivoivat sitä, että heitä tulee rohkaista ja kannustaa puhumaan romanikieltä ja vanhempien kieltä taitavien tulisi puhua heidän kuultensa.

Romanikieli yliopistoon

Romanikielen opettajien koulutus tulisi saada yliopistoihin, jotta meidän nuoremme voisivat hakeutua yliopistoon ja valmis-

tua esimerkiksi romanikielen opettajaksi. Heillä tulisi olla peruskoulutus kunnossa, että heillä on tarvittavat tiedot ja taidot hakeutua jatko-opintoihin.

Tässä vaiheessa tulisi olla erityisohjelma niille, jotka ovat halukkaita ja joilla motivaatiota riittää opintojen täydentämiseen, jotta he saavuttavat tarvittavan tason ja pystyvät hakeutumaan jatko-opintoihin.

Yliopistoon tulisi saada romanikielen perus- ja aineopinnot. Sen jälkeen on tavoiteltava syventävien opintojen tarjoamista, mikä edellyttää alan professorin saamista johonkin yliopistoon.

Kuulemistilaisuuksissa romanit olivat vahvasti sitä mieltä, että romanikielen elvyttäminen ja yliopistokoulutuksen toteutumisen tarvitaan erityisesti vanhempien tukea ja ymmärrystä koulutuksen tärkeydestä. Vanhempien tuen ja kannustuksen voi estää nuorten syrjäytymisen ja väärille poluille joutumisen. Lisäksi se auttaa romanikielen

KUVA: PEKKA PAATERO

Pidetään huolta siitä, että emme jää kuvan osoittamaan viimeiseen veneeseen, vaan olemme suomalaisina romaneina etunenässä näyttämässä esimerkkiä uusille suomalaisille, maahanmuuttajille. Meillähän on Euroopan parhaiten hoidettu romanipolitiikka. Ei jätetä sitä politiikan yleiselle tasolle. Mennään kansan pariin ja valmistetaan toimiva romanipolitiikka. Toimitaan niin, että perheet ja suvut saavat avun ja tuen.

säilymisessä puhuttuna kielenä.

Tahtoa on, resursseja tarvitaan

Kuulemistilaisuuksissa tuli ilmi voimakkaasti, että väestö ymmärtää perheiden akuutin tukitoimien tarpeen vanhemmuuden vahvistamiseksi kaikin mahdollisin keinoin. Kuulemistilaisuudet toivat esille myös

sen, että nyt on olemassa tahtoa ja tarvitaan resursseja.

Romanipolitiittinen ohjelma sai hyviä eväitä Länsi-Suomen läänistä. Uskon, että muissa lääneissä kuulemistilaisuudet olivat samoilla linjoilla.

TUULA LINDBERG

Länsi-Suomen läänin alueellinen romaniasian neuvottelukunta

Mene ja tee sinä samoin

Kesän kestoutinen tiedotusvälineissä on ollut egyptiläisen mummon Eveline Fadaye-lin saama karkotuspäätös. Monet tahot ovat yrittäneet vedota viranomaisiin arkkipiispasta ja Nobel-palkinnon saaneesta Martti Ahtisaaresta lähtien, ettei häntä karkotettaisi lastensa ja lastenlastensa luota. Viivytystaistelun onkin kantanut hedelmää.

Suomalaisessa yhteiskunnassa tarvitaan joskus sellaista inhimillisyyttä, joka ohittaisi lain ja järjestysääntöjen kylmän kirjaimen. Egyptiläismummon kohtaloa miettiessäni kiersin Helsingin Hietaniemen hautausmaalla. Osuin tutkimaan sankarihautoja, kun silmiini sattui sanat ARO KURRIBI BEREHHI 1939-1945 MUULE TA MERIME ROMA-SELENGO MINSIBOSKE eli Sodassa 1939-1945 kaatuneiden ja menehtyneiden romanien nimistö.

Tajusin yhtäkkiä, että ennakkokäsitykseni olivat aivan toisenlaiset. En ollut koskaan ajatellutkaan, että Suomen romanit olivat yhtä lailla taistelemassa rintamalla Suomen itsenäisyyden ja vapauden puolesta. Useita kymmeniä romaneja kaatui rintamalla ja sadat haavoituivat.

Loppusyksystä tulee kulu-neeksi 70 vuotta talvisodan alkamisesta ja viimeisten sotuemme päättymisestä on 64 vuotta. Kaksi sukupolvea on saanut elää rauhan ilma-piirissä vaikeita aikoja, mutta sittenkin tulevaisuutta rakentaen. Romaniväestö on ollut tässä kaikessa mukana omine tapoineen ja kulttuurineen, joita valtaväestö ei ole aina ymmärtänyt.

Viime talvena vainojen uhrien muistopäivänä oli kuulemassa esitelmää paitsi Hitlerin vainoamista juutalaisista, mutta myös romanien tapettiin kes-

kitysleireillä. Heitä oli noin 500 000 - 600 000. Romanit ovat olleet vainottua kansaa ilmeisesti jo siitä lähtien, kun he tulivat Eurooppaan vuonna 1322. Suomessakin romaneja on asunut jo yli 500 vuotta. Ruotsi-Suomi säätii vuonna 1637 lain, jonka mukaan romanit tuli karkottaa ja maahan jääneet romanit teloitetaan ilman oikeudenkäyntiä. Tuosta laista huolimatta Suomen itsenäistymisen myötä romaneista-kin tuli Suomen kansalaisia, joilla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muillakin suomalaisilla.

Kesällä tangokuninkaaksi kruunattu nuori romanipoi-ka Amadeus Lundberg nimesi idoleikseen isänsä Taiston, joka lauloi aikanaan Horto Kaalo -yhtyeessä sekä 30 vuotta sitten edesmenneen tangotähden Taisto Tammen. Nuo sanat johtivat ajatukseni vuosien takaa. Ensimmäinen virkapaikkani oli Valkealan seurakunta, jossa nuorena pappina jouduin hoitamaan vain 33-vuotiaana kuolleen Tammen ruumiinsiunaamisen.

Olin valmistautunut huolella siunaustilaisuuteen mm. kuuntelemalla monia kuulemassa esitelmää paitsi Hitlerin vainoamista juutalaisista, mutta myös romanien tapettiin kes-

siunaustilaisuudessa täyteen ahdetussa Valkealan kirkossa laulettiin vanha hengellinen laulu, jonka tangotähti oli oppinut jo lapsena: "Synnit poissa, autuutta oi, synnin maassa ken käsittää se voi. Sydän kaihon täytös kerran totta on päättyissä taistelun. Synnit poissa tahratta maan, taivaan rannalla valkoverhon saan. Siellä äänin kirkkain Herran kiitos vain kaikuvii laulussain. Synnit poissa, murhekin pois. Kaikki mainen, mi tuskan tuonut ois. Katkes kaikki kahleet täällä painaneet, kuivuivat kyyneleet. Synnit poissa, autuutta vaan. Auvo armahin mulle annetaan. Varjot kaikki vapuu unhon peittohon, autuas kevät on."

Synnit poissa – se on kristillisen uskomme keskeinen sanoma. Jeesus Kristus kuoli ristillä meidän tähtemme, jotta meidän syntimme pyyhittäisiin pois. Se on sanoma, joka pitäisi kuuluttaa koko maailmalle, sillä se asettaa meidät kaikki samalle viivalle kansallisuudesta, rodusta, kielestä, uskonnosta tai kulttuurista huolimatta.

Ammattinyrkkeilyn ras-kaansarjan voittamaton maailmanmestari Muhammad Ali kiersi urheilu-uransa jälkeen luennoimassa yliopistoissa. Eräässä tilaisuudessa häntä pyydettiin lausumaan runo.

KUVA: ESRO JÄMSÄ

Seppo S. Kosonen toimii Helsingin tuomiokirkkoseurakunnassa aluekappalaisena.

Hetken mietittyään hän lausui yhden maailman lyhimistä runoista: "Me – we". Minä – me. Hän halusi osoittaa, että me kaikki olemme yhtä lähimmäisenrakkauden kautta.

On liian helppoa korottaa itsensä toisten yläpuolelle ja toimia välipitämättömästi lähimmäisiään kohtaan. Jeesuksen opetus laupiaasta samarialaisesta (Luuk.10:25-37) on terveellistä luettavaa silloin, kun omavanhurskaus iskee. Halveksittu, pilkattu ja vainottu voi olla Jumalan silmissä se, joka tekee lopultakin hänen tahtonsa mukaisesti, eli osoittaa rakkautta konkreettisella tavalla. Siihen Mestariimme meitä jatkuvasti kehottaa: "Mene ja tee sinä samoin."

SEPPÖ S. KOSONEN

ROMANILAPSI PÄIVÄKOTIIN

- Rakas, nyt meidän pitää lähteä päiväkotiin. Siellä on kivaa.

- En mä haluu. Siellä ei oo muita kuin minä.

Moni lapsi kokee olonsa päiväkodissa vieraaksi, ainakin alkuun. Romanilapsella outouden tunne voi jatkua pitkäänkin. Siellä ei ole muita kuin minä. Minä ainoana romani.

Lapsikohtaisen varhaiskasvatuksensuunnitelman tarkoituksena on tukea lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. Tähän kohtaan käy erittäin hyvin romanilapsen huomioiminen. Lapsi tarvitsee kiinnokohdakseen aikuisen, joka on oikeasti kiinnostunut hänestä ja hänen elämästään. Aikuisen, jonka kanssa äitikin juttelee.

Varsinkin alkuaikoina päiväkodissa lapsi tarvitsee erityistä huomioita kokeakseen olonsa turvalliseksi. Todennäköisesti päiväkotit on ensimmäinen paikka, jossa hän on aivan yksin valtaväestön keskellä. Vähemmästäkin tulee outo olo. Luin joskin kokeilusta, jossa kaksi päiväkodin työntekijää meni lapsen kotiin tutustumaan lapseen ja perheeseen ennen kuin lapsi tuli päiväkotit. Hieno ratkaisu! Lapsen kotona ollaan perheen maaperällä, jossa on helpompi kohdata työntekijät ihan tavallisia ihmisiä. Kotona uskaltaa kyselläkin enemmän. Lapsi tutustuu hoitajaan jo omassa kodissaan eikä hän enää ole vieras, kun kohdataan päiväkodissa. Monen romanilapsen siirtymistä päiväkotit helpottaisi tällainen malli.

Miten suhtautua erilaiseen lapseen?

Pitäköö siis romanilasta koko ajan huomioida? Miten suhtautua erilaiseen lapseen, romaniin, keskelä "pellavapäiden" joukkoa? Vastaus kysymykseen löytyy tarinasta:

"Eräässä lapsiryhmässä oli yhtenä aamuna kahdella työtöllä täsmälleen samanlaiset collegepuvut. Toinen näistä työtöistä oli afrikkalainen ja toinen suomalainen. Tumma tyttö juoksi opettajan luokse ja sanoi: - Ope, on se sentään hyvä, että meillä on eriväriset sukut, mutten sinä et olisi huomannut kumpi meistä on kumpi!"

Upea suhtautuminen. Niin luonnollinen. Niin lapsenomainen. Kaikki ihmiset ovat pohjimmiltaan samanlaisia. Toiset meistä vain tarvitsevat enemmän tukea kuin toiset. Lapsi osaa vielä päiväkotit iässä taidon nähdä meidän samanlaisina. Meidän aikuisten tulee tukea tuota ajatusta, niin että se sisäisty lapsissa ja meissä. Ollaan samanlaisia ja ollaan erilaisia. Kaikki meidän mahdumme. Erivärisine sukkinemme.

MALLA LAITI, suunnittelija Etelä-Suomen läänin alueellisen romaniasian neuvottelukunnan sihteeri

LEENA MÄMMI Pohjois-Suomen alueellinen romaniasian neuvottelukunta

Kakkurin koulun romanikulttuuripäivässä Katja Huusko-Ahlgren esitteli romanivaatteita oppilaille.

Pohjois-Suomessa panostetaan lapsiin ja nuoriin

Pohjois-Suomen romaniasian neuvottelukunnalla on laaja ja kulttuuririkas toimialue, koska se toimii Oulun ja Lapin läänien alueella. Toiminnan painopisteenä on tänä vuonna erityisesti lapset ja nuoret.

pyrkii tukemaan yhdistyksen toimintaa mm. luomalla yhteisiä eri tahoihin, tiedottamalla yhdistyksen toiminnasta, auttamalla käytännön ja hallintoon liittyvissä kysymyksissä sekä lainaamalla näyttelytavaroita.

Kolme romanityöryhmää

Neuvottelukunnan aloitteista Pohjois-Suomeen on tämän vuoden aikana perustettu kolme poikkialueellista paikallisromanityöryhmää. Työryhmät toimivat Kajaanissa, Rovaniemellä ja Kemijärvellä. Oulussa käydään parhaillaan keskustelua työryhmän perustamisesta. Työryhmien perustamisen myötä toiminta romanien parissa varmasti aktivoituu Pohjois-Suomessa laajemminkin.

Alueellinen neuvottelukunta tarjoaa paikallisromanityöryhmille tukea mm. järjestämällä yhteisen seminaarin, jossa käyntään läpi hyviä käytäntöjä ja työryhmän tarkoitusta sekä niitä tarpeita ja asioita, joita työryhmät nostavat esiin. Alueellinen neuvottelukunta seuraa työryhmien tilannetta, raportoi ajankohtaisista romaniväestön hyvinvointiin liittyvistä asioista tarpeen mukaan ja toimii kulttuuritulkkina sekä linkkinä valtionhallintoon.

Lisäksi tänä vuonna on Pohjois-Suomen alueellisen neuvottelukunnan vuoro järjestää yhdessä Valtakunnallisen neuvottelukunnan kanssa alueellisten neuvottelukuntien neuvot- telupäivät. Päivät järjestetään Kajaanissa 6.-7.10. Päivien aikana saamme kuulla ajankohtaisimpia asioita romanipolitiikan kentältä, tavata uusia tuttavuuksia, nauttia hyvästä seurasta ja ennen kaikkea nähdä upeita musiikkiesityksiä!

yksi tärkeä neuvottelukunnan tehtävä. On ollut ilo huomata, että romanikulttuuri ja romanien osallisuus kiinnostavat viranomaisia yhä enenevässä määrin.

Neuvottelukunta sai keväällä uuden suunnittelijan, kun viranhaltija Henna Huttu jäi virkavapaalle. Kevät onkin lähinnä mennyt sijaisena toimivan Leena Mämmän perehtyessä neuvottelukuntatyöhön, mutta siitä huolimatta paljon toimintaa on kevään aikana ollut - kiitos aktiivisen romaniväestön ja muiden toimijoiden.

Oulun kaupungin opetustoit- messa on jo vuoden ajan toimintaa Opetushallituksen rahoittama Romanilapsen tukeminen perusopetuksessa -hanke, joka on monin tavoin edistänyt valtakulttuurin ja romanivähemmistöjen yhteyksiä. Lisäksi Oulussa yhden päiväkodin yhteydessä toimii romanilapsille suunnattu Kurros-kielipesäkerho, jossa lapset oppivat romanikieltä ja -kulttuuria.

Yhteistyötä viranomaisten kanssa

Suunnittelija tekee jatkuvasti yhteistyötä eri viranomaisten kesken sekä ohjaa ja neuvoo romaniasiaikkaita ja viranomaisia erilaisissa kysymyksissä. Myös koulutus romaniasioista on

Kurikan romanileirillä pohdittiin tulevaisuutta

Tulevaisuuden yhteiskunnallisia vaihtokutuksia romani-kulttuuriin on vaikea ennakoita, kun tulevaisuusvisiotkin ovat ristiriitaisia. Jotkut pitävät muutoksen tuulia tervetulleina. Toiset taas pelkäävät kulttuurin katoavan kokonaan. Kurikan romanileirillä pohdittiin tulevaisuutta.

Romanit elävät yhteydestä ja kollektiivisuudesta nousseiden normien ja riittien ansiosta. Yksin on haasteellista olla romani. Onko yksittäisellä romanilla mahdollisuus tulla kuulluksi? Suoko yhteisö aikaa ja tilaa kasvaa yksilöksi yhteisöön? Mahdollistaako yhteiskunta, että romani opiskelun kautta pääsee kohti unelmaansa? Näitä ja monia muita tulevaisuuden haasteita pohdittiin elokuussa Kurikassa pidetyllä romanileirillä.

Kaunis ja lämmin kesäinen päivä veti Kurikan seurakunnan leiripaikan Saukkorannan lähes täyteen kurikkalaisia ja lähikumalaisia. Yhdessä pohdittiin romanilasten koulunkäyntiin liittyviä asioita tulevaisuusverstaassa avulla. Mentoriluennoitsijaksi oli kutsuttu Turussa Operaatio Ruokakassin koordinaattorina ja seurakunnan diakonina toimiva Mertsi "Medi" Ärling.

Pohjanmaan sydämessä oli nähty, että orastava yhteistyö koulutoimen ja kirkon kanssa saattaa olla positiivinen tie vaikuttaa romaniperheiden arkeen ja kouluasioihin. Romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämistoiminta alkoi opetushallituksen tuella neljästätoista kunnassa vuonna 2008. Kurikan kaupunki on yksi tuen saaja. Kurikka on lähentynyt innokkaasti toteuttamaan kehitystyötä. Paikallisen kehittämistyön ympärille on koottu monialainen ohjaustyöryhmä, johon kuuluu sekä romaneita että pääväestön virkamiehiä ja toimihenkilöitä. Heidän tehtävänä on ollut miettiä kotiin ja koulun välistä yhteistyötä, solmukohtia ja ratkaisumalleja todellisiin haasteisiin.

Kurikan romanileirin aiheena oli tulevaisuus, millainen romani on 20 vuoden kulltua. Aihe kirvoitti laajaa ja syvällistä keskustelua.

Tulevaisuusverstaas antoi tilaa hiljaisille ajatuksille

Tulevaisuusverstaassa koko yhteisön voimin demokraattisesti pohditaan yhteisesti sovittuun asiaan liittyviä ongelmia ja ideoita, joita sitten yhdessä toteutetaan. Romanien arvokkain resurssi on lapset, joiden hyvinvoinnista vain yhteen osaan on tärkeää nähdä kokonaisuuksia sen sijaan että keskityttäisiin vain yksittäisiin asioihin, kuten romanilapsen koulunkäyntiin.

Tässä syy, miksi Kurikassa tarkasteluun otettiin ajatus "romani 20 vuoden päästä" sen sijaan, että oltaisi kiinnitetty huomiota vain yhteen osa-alueeseen, esimerkiksi romanilapsen koulunkäyntiin. Kuuteen ryhmään jaettu leiriporukka toi esille kauhuske-naarioissa suuria ja todellisia tulevaisuuden haasteita, joista konkreettiseen ideatyöstöön valittiin viisi tärkeintä. Kuin yhteisestä sopimuksesta esiin nostettiin sisäinen ja ulkoinen syrjintä. Syrjinnän takana on moniolotteisia totuustekijöitä, kuten verivihut ja/tai väistämismisvelvollisuus, puoliverisyys ja jopa seka-avioliitot Pohjanmaalla, josta seka-avioliitot Pohjanmaalla le lisääntyneen vahanmuuton myötä. Myös vallitseva elämäntapa/asenne provosoi yhteisön ulkopuolelta tuleviin vainoihin.

Ongelman poistamiseksi ehdotettiin ennaltaehkäisevää työtä, jossa sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen keinoin pyritään vaikuttamaan asenteisiin ja sitä kautta käyttäytymiseen. Sisäiseen syrjintään ja erityisesti sukujen välisten vihojen hoitamiseksi ehdotettiin su-tetaa. Romanien arvokkain resurssi on lapset, joiden hyvinvoinnista vain yhteen osaan on tärkeää nähdä kokonaisuuksia sen sijaan että keskityttäisiin vain yksittäisiin asioihin, kuten romanilapsen koulunkäyntiin.

Nykykulttuuri joutaa romukoppaan

Suurta ajatuksen vaihtoa poki myös romanien heikko itsetunto, tapojen moninaisuus ja todellisen romanikulttuurin perustekijöiden kadottaminen. Leirillä mukana olleet vanhukset, joista vanhin oli yli 90-vuotias, ilmoittivat, että koko nykyinen kulttuuri voitaisiin laittaa romukoppaan. Se ole enää sitä, mitä se on joskus ollut.

Asiakokonaisuus nostattaa haasteellisia identiteetti-ongelmia: "Suomisen Manne" mutta en tiedä, kuka minä olen. Kuka tai millainen on oikea romani? Haettaessa vastauksia ongelmiin leiriläiset toivat esiin tärkeimpänä yksilövapauden. Jokaisella henkilöllä on oikeus valita, millainen tai kuka hän on – kantaako romanipukua tai

eläkö yhteisön normien mukana vai ei. Tämä taas nähtiin pohjana terveelle itsetunnolle – uskalluksena olla yksilö yhteisössä.

Erityisenä ajatuksena tuotiin esille se, että perinnässään- nöstä luopuminen voisi tuoda ratkaisuja myös muihin ongelmiin. Yhtä vahvana ajatuksena nähtiin eläminen "sinisenä tai punaisena". Violetina eläminen kun voi olla liian haasteellista.

Onko muutos mahdollista?

Saukkorannan leiri on nyt jo takana. Jälleen saimme huomata, että romanityö on monimuotoisuudesta huolimatta on kokonaisuus. Asioihin vaikuttaminen ja liikkeelle saanti tapahtuu romanikulttuurin ytimen kautta. Kurikan seudulla toteutettu Tulevaisuusverstaas toi konkreettisia esitystettyjä välineitä, joita ohjaustyöryhmä työntekijöineen ja virkamiehineen voi työstää.

Me kaikki voimme vaikuttaa siihen, millainen on romani 20 vuoden kulltua. Onko hän vahvalla itsetunnolla varustettu ja vahvasti yhteiskuntaan vaikuttava suomen romani vai piilokujilla kuljeksiva kriminaali, jolla keinona konnat konstit?

MERTSI ÄRLING
KATJA ÄRLING

Helsingin kaupunginmuseon romaninäyttely oli menestys

Hakasalmen huvilassa Finlandia-talon naapurissa Helsingissä oli esillä 11.2.-30.8. Euroopan ja erityisesti Suomen romanien historiasta ja kulttuurista kertova näyttely "Varokaa, mustalaisia! Väärinymmärryksen historiaa". Har-kitun säpsähdyttävästi nimetty näyttely rohkaisi tuhansia kävijöitä kyseenalaistamaan niitä ennakkoluuloja, joiden kohteena romanit ovat olleet vuosisatoja meillä ja muualla.

Näyttely ja oheisohjelma kiinnostivat

Jo ennen avajaisia näyttely herätti paljon mielenkiintoa eri väestöryhmissä, ja toimittajat esittelivät sitä pitkin kevättä lehdis-sä, radiossa ja televisiossakin. Lahduttavan monet näyttelyyn tutustuneet toimittajat kiinnostuivat romanien asioista niin paljon, että he käsitelivät niitä laajemminkin kuin vain näyttelyä esitelläkseen.

Viestimien kiinnostus heijastui näyttelyn yleisösuosioon. Tätä kirjoitettaessa elokuun alussa kävijöitä oli kertynyt jo 9 000. Elokuvan aikana kävijämäärä ylittää reilusti yli kymmenen tuhannen. Varsinkin Taiteiden yönä 21.8. odotetaan paljon väkeä, koska silloin Hakasalmen huvilan pihalla

Tasavallan presidentti Tarja Halonen vieraili "Varokaa, mustalaisia! Väärinymmärryksen historiaa" -näyttelyssä romanien kansallispäivänä 8.4. Hän tutustui muun muassa romanipukujen ompeluun, josta kertoi Maija Isberg.

KUVA: HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO/
ERNO LAUNIS.

pidetään yhteistyössä Romanitaiteen keskus ry:n kanssa monipuolinen suomalainen romanimusiikin konsertti.

Näyttelyn monipuolinen oheisohjelma keräsi runsaasti yleisöä. Sali täyttyi, kun luennoilla kerrottiin Suomen romanien historiasta, nykypäivästä ja kulttuurista. Romanien kansallispäivänä 8.4. järjestettiin tapahtuma, jossa esiteltiin muun muassa romanipukujen ompelua ja pitsinvirkkausta, kerrottiin Suomen romanien kielestä ja musiikista ja kuultiin romanilauluja. Lisäksi nähtiin ensiesityksenä 1970-luvun kotimaisen romanidokumentin,

Kohtalon tiellä -sarjan, digitoitu versio. Kansallispäivän tapahtumaan osallistui yli 300 kävijää, näiden joukossa tasavallan presidentti Tarja Halonen.

Yläkoulujen ja lukioiden opilaille tarjottiin erityisopastuksia, jotka tutustuttivat romaneihin ja herättivät tajuamaan, miltä syrjintä ja ennakkoluulot tuntuvat. Yhdessä romanioppaitien kanssa pidetyille, kiitosta saaneille kierroksille osallistui kymmeniä ryhmiä. Näyttelyssä vieraili myös lukuisia opastettuja aikuisryhmiä, ja monena sunnuntaina oli tarjolla yleisö-otastuksia. Monet kävijät olivat mielissään siitä, että näyttely-

sä saattoi keskustella rauhassa romanioppaan kanssa.

Myönteinen vastaanotto

"Varokaa, mustalaisia! Väärinymmärryksen historiaa" -näyttelyssä kerättiin yleisöpalautetta monin tavoin, koska näyttelyn vaikutuksesta tehdään tutkimus. Tarkoituksena on selvittää, onko museonäyttelyn avulla mahdollista muuttaa ihmisten asenteita.

Tulosten mukaan suurin osa kävijöistä piti näyttelystä ja katsoi, että tiedon jalkaminen on paras keino murtaa pelkoja ja

JERE JÄPPINEN tutkija
Helsingin kaupunginmuseo

Romanipoliittinen ohjelma kuulemiskiertueella

Romaniasia-ain neuvottelukunnan kuluvaan vuotta on hallinnut hallituksen romanipoliittisen ohjelman valmistelu. Yli kahdenkymmenen eri viranomaisen ja romanijärjestön näkemyksien yhteensovittaminen romanien arkea parantaviksi toimenpite-ehdotuksiksi kaikilla keskeisillä elämänoilla ei ole aivan yksinkertainen konnaisuus - varsinkaan radikaalisti vaikeutuneessa tilanteessa.

Valmistelutyössä on ainakin itseäni kantanut eri puolilla Suomea järjestetyt romaniväestön kuulemistilaisuudet, joissa kysyttiin ihmisiltä itseltään, mitä he pitävät tärkeänä ja miten asiat pitäisi toteuttaa. Kuulemistilaisuudet järjestettiin keväen aikana viidellä eri paikkakunnalla Helsingissä, Oulussa, Turussa, Tampereella, Jyväskylässä ja Savonlinnassa. Olen ilahtunut siitä, että kuulemistilaisuuksiin ottivat osaa aktiivien lisäksi aivan tavalliset romanit.

Syrjäytyminen esille

Monet romanien esiin nostamista asioista olivat jo ennestään

tuttuja, mutta esimerkiksi syrjäytymisen uhka nousi esiin aiempaa voimakkaammin. Romanien keskuudessa tärkeimmiksi koettiin tutut koulutukseen, työllisyyteen ja asumiseen liittyvät asiat. Näkemyseroja syntyi kysyttäessä esimerkiksi, pitäisikö romaniryhmille järjestää erillistä ammatillista tai työvoimapolitiittista koulutusta vai ei. Osa toivoi romaneille järjestettävä erikseen ainakin valmentavan tason koulutusta, mutta useimmat toivoivat yleistä, kaikille suunnattua koulutusta.

Kuulemistilaisuuksissa kysyttiin myös suhtautumista kiintiöihin esimerkiksi koulutuksessa tai poliittisessa edustuksessa. Kiintiöihin suhtaututtiin pääosin torjuvasti ja ne koettiin leimaaviksi ja erotteleviksi. Ainoastaan työvoimapolitiittisessa koulutuksessa kiintiöillä nähtiin olevan myönteisiä puolia.

Huoli romanivanhuksista

Toimenpiteiden kohteina nousivat erityisryhmät, kuten yksinhuoltajat, nuoret perheet tai syrjäytymisuhanalaiset,

mutta myös esimerkiksi yli 50-vuotiaat, joille ei ole toistaiseksi suunnattu mitään erityisiä toimenpiteitä. Yhteistä kaikille kuulemistilaisuuksille oli huoli romanivanhusten kasvavasta yksinäisyydestä ja virikkeiden vähäisyydestä.

Yksittäisinä kysymyksiä toistuivat esimerkiksi huoli opiskelunaikaisesta toimeentulosta sekä nuorilla että aikuisilla. Myös luottokelpo-suuskysymykset puhuttivat. Kuulemistilaisuuksissa nousi esille myös romaniväestön kokena voimattomuus asunonhakuprosessissa sekä mahdollisuudesta tuoda esille omia asumiseen ja asuinpaikkaan liittyviä toivomuksia.

Tuettiin vilkkaan keskustelun jatkumisesta huolehti kuulemistilaisuuksien dramaturgin kaari. Romanikieltä koskevat keskustelut käytiin aivan lopuksi ja niistä syntyivät myös suurimmat näkemyserot. Yhtä mieltä oltiin kuitenkin siitä, että romaniväestöllä itsellään on suurin vastuu kielen säilymisessä, ja että kieli pitäisi elvyttää puhutuksi arkikieleksi. Kokonaisuudessaan tilaisuuksissa

Romaniasia-ain neuvottelukunnan edustajat vierailivat juhannuksen jälkeen Kullarannassa tasavallan presidentin Tarja Halosen luona. Mukana tapaamisessa oli romaniasia-ain neuvottelukunnan ja opetushallituksen romanien koulutuspalvelujen edustajia sekä romanipoliittisen ohjelman työryhmän edustajia.

käytiin paljon myös herättävää keskustelua siitä, mitä romaniväestö voisi itse tehdä sekä keskinäisen yhteistyön vahvistamiseksi että muutoin oman asemansa parantamiseksi – myös yksilöinä.

Opin kuulemiskiertueella paljon ja arvostin romanien valmiutta käydä keskustelua aiheesta kuin aiheesta. Tilaisuuksissa syntyi lukuisia hyviä ajatuksia myös järjestöjen ja muiden toimijoiden toteutet-

taviksi. Kuulemistilaisuuksien järjestäminen pitäisi ottaa tavaksi esimerkiksi alueellisten neuvottelukuntien työssä. Mieleeni jäi erään romaninaisen alkurepliikki "Ei meiltä ole koskaan aiemmin kukaan mitään kysynyt". Onneksi nyt kysyttiin!

SARITA FRIMAN-KORPELA
ylläarkstaja, pääsihteeri
sosiaal- ja terveysministeriö/
RONK

Pieni koululainen tarvitsee VANHEMPIEN TUKEA

Koulun aloittaminen on monella tapaa uusi ja varsin haastava elämänvaihe lapselle. Jokaisen lapsen oppimisvalmiudet kehittyvät omalla vauhdillaan. Tämän tiedostaminen auttaa vanhempaa olemaan kärsivällinen ja tukemaan lastaan siten, että hän voi säilyttää itsestään myönteisen kuvan oppijana.

Lapsen kanssa toimiessa kannattaa korostaa jo hyvin sujuvia asioita: vaikka hän ei kaikkea vielä osakaan, monia taitojakin on jo takataskussa! Tämä vahvistaa lapsen luottamusta omiin kykyihinsä. Sinun käsityksesi siitä, minkälainen lapsesi on oppijana, on kuin peili, josta lapsi tarkkailee ominaisuuksiaan. Valitettavan usein kouluvaikeudet murentavat sekä lapsen että vanhemman itsetuntoa ja saavat joskus opettajankin neuvottomaksi. Pahimmillaan lapsi voi jo pitkän koulutaipaleen alussa kokea olevansa huonompi kuin toiset, suorastaan rasite vanhemmilleen ja opettajalleen. Jos lapsen on vaikeampaa oppia kuin toisten, voi hänen innostuksensa koulunkäyntiin hävitä. Näin ei tarvitse tapahtua, jos pulmista huolimatta lapsi nähdään ainutkertaisena ja aasavana.

Yhdessä voidaan kulkea myönteisen oppimisen kehää. Myönteisen oppimisen kehä on parhaimmillaan kuin taika-kehä: se saa lapsen ponnistelemaan enemmän, vanhemman ymmärtämään oman vastuunsa ja toisaalta mahdollisuksiensa rajat ja opettajan kokemaan, ettei ole lapsen oppimisen ja mahdollisten oppimisen ongelmien kanssa yksin.

Kun lapsen oppimisessa ilmenee selkeästi pulmia, asiaa kannattaa lähteä mahdollisimman nopeasti selvittämään tarkemmin yhdessä opettajan kanssa.

Oppimista tukevia vinkkejä lapsen ja vanhemman yhteiseen arkeen

Tälle aukeammalle on koottu Mannerheimin Lastensuojeluliiton internetsivuilta erilaisia tapoja innostaa koulunkäynnistä, vahvistaa lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen valmiuksia sekä harjoittaa keskittymistä ja sorminäppäryyttä.

Valitkaa niistä vapaasti, mitä tahdotte kokeilla. Tärkeintä ei ole niinkään lopputulos, vaan yhteinen oppiminen. Auta lastasi ajattelemaan ja oppimaan.

INNOSTUTAAN YHDESSÄ

Aloitetaan uuden asian opiskelu sellaiselta tasolta, että lapsesi varmasti oppii sen. Ensin perusasiat sitten lisää yksityiskohtia.

Kytke opetettava asia jollain tavoin laajemmin lapsen elämään. Yritä innostua itsekin aidosti aiheesta, tee siitä mielenkiintoinen ja kiehtova.

Läksyt ovat tietenkin lapsen, eivät vanhemman töitä. Tue lastasi ottamaan vähitellen enemmän ja enemmän vastuuta läksyistä ja kokeisiin valmistautumisesta.

Jätä kouluasioissa epäonnistumiset vähemmälle huomiolle ja anna lapsellesi reilusti palautetta hyvästä yrityksestä ja itsensä voittamisesta.

Kysy lapseltasi, onko hänellä joitain kielteisiä, omaan oppimiskykyyn liittyviä ajatuksia? Jos on, korjatkaa niitä totuudenmukaisemmaksi. Esimerkiksi jos lapsi ajattelee, että "En opi kuitenkaan tätä asiaa", korjatkaa se seuraavasti: "Tehtävä on hankala ja vaatii aikaa paljon työtä. Opin kyllä sen, kunhan vaan jaksan harjoitella."

Kannusta lastasi usein. Jos lapsesi vähättelee itseään, sano hänelle, että hän on rakas, osaa jo monenlaisia asioita ja oppii koko ajan uutta. Kerro lapsellesi, että jos hän ajattelee, että "Kyllä minä tämän asian opin", niin yleensä hän sen myös oppii. Jos hän taas ajattelee, että "En varmasti opi tätä asiaa", oppiminen on paljon vaikeampaa.

Selvitä lapselle, että kukaan koululainen ei ole aina innostunut oppimaan uutta. Voitte harjoitella yhdessä sisäistä puhetta. Harjoitelkaa esimerkiksi sanomaan: "Soo, soo Antti, nyt pysytään penkissä ja teet matemaatiikan harjoitukset. Sitten vasta saat mennä pelaamaan jalkapalloa." Kerro, että oppiakseen on harjoiteltava ja välillä epäonnistuttava, ja sitten onneksi välillä saa myös onnistua.

Anna lapsellesi kiitosta siitä, että hän tekee läksyt sovitun aikaan ja sovitulla tavalla. Tavallinen koulupäivän aherrus on riittävä syy kehua lasta. "Hienosti taas pyöräilit koululuun ja koko päivän olet jaksanut opetella asioita. Nyt kun vielä teet läksyt, niin johan on mukavaa mennä leikkimään."

LUKEMINEN, KIRJOITTAMINEN JA LASKEMINEN ARJESSA

Lue lapsellesi. Lue vielä silloinkin, kun hän osaa jo itse lukea.

Hankkikaa lapsellesi kirjastokortti, käykää yhdessä kirjastossa ja valitkaa erilaisia kirjoja.

Kun lapsesi vasta harjoittelee kirjaimia, leikkikää kirjaimilla ja sanoilla. Katselkaa kirjaimia aapisesta ja ääntäkää niitä. Vanhempi voi ääntää kirjaimen tai sanan ensin ja lapsi perässä. Keksikää eri kirjaimilla alkavia asioita.

Älkää huolestuko liikaa, vaikka lukeminen ei vielä sujuisikaan. Suomalainen lapsi oppii lukemaan melko yhtäkkiä; jos tänään ei vielä sujukaan, ensi kuussa tilanne voi olla jo ihan toinen.

Jos lapsi vieroksuu lukemista, sopikaa tietty kellon-aika, jolloin hän joka tapauksessa lukee. Lukemaan oppii lukemalla. Lapsi voi esimerkiksi lukea joka päivä 10 minuuttia ääneen ja 10 minuuttia hiljaa mielessään. Välillä kirjat voivat olla sarjakuvaviakin.

Kannusta lastasi kertomaan päivän tapahtumista ja muista ajatuksistaan. Kysy, mitä kuuluu ja ole oikeasti kiinnostunut kuulemaan, mitä lapsesi vastaa.

Ostakaa yhdessä päiväkirja. Sopikaa, että lapsi kirjoittaa siihen silloin tällöin, inspiraation herkelä esim. kolmesta kymmeneen lauseeta. Päiväkirja on henkilökohtainen, vain lapsi saa sitä lukea ja tehdä siihen merkintöjä. Tehkää kuitenkin ensimmäinen

sivu yhdessä ja laittakaa siihen päivämäärä, päivä ja kysymys: Mitä tänään olen tehnyt? Lapsi voi ottaa myöhemmin mallia tästä sivusta.

Ostakaa lapselle mieluisaa kirjepaperia ja kirjoitetaakaa kirjoita esim. mummille, serkulle, kauempana asuvalle kaverille, joulupukille...

Opetä lapsesi tarkistamaan kirjoitustehävänsä. Pyydä häntä tekemään kirjoitustehävä siten, että hän sanoo itselleen 1. kirjoita, 2. lue ja tarkista 3. korjaa 4. lue uudelleen. Voitte kirjoittaa nämä vaiheet muistin tueksi pahville isoilla kirjaimilla ja eri väreillä.

Laskekaa varpaita, nappeja, helmiä, autoja, lyhtypylväitä...

Vanhempien ei kannata takertua virheisiin vaan keskittyä siihen, että lapsi kokee asiat mielekkäiksi ja huomaa jo osaavansa asioita.

RAUHOITTUMISTA JA KESKITTYMISTÄ

Ottakaa läksyjen teko säännölliseksi koulun jälkeiseksi iltopäiväritiimiksi, josta ei saa poiketa. Mitä nopeammin läksyjen tekemisestä tulee rutiini, sen parempi. Jos lapsesi tarvitsee apua läksyjä tehdessään, suunnit-

telkaa arkirytmiksi sellaiseksi, että yhteinen aika löytyy.

Rauhoittakaa huone, jossa lapsi tekee läksyjä television ja radion ääniltä sekä toisten lasten ja aikuisten liikkeiltä.

Kun autat lastasi, ohjeet kannattaa antaa vaiheittain, yksi ohje kerrallaan. Pitkät ja monimutkaiset ohjeet unohtuvat helposti ja lapsen voi olla vaikeaa hahmottaa, missä järjestyksessä hän asiat tekee. Pyydä lastasi toistamaan ohje.

Autä lastasi hahmottamaan opeteltava kokonaisuus osina. "Ensin opettelen tämän kohdan, sitten seuraavan ja vasta sitten tuon viimeisen osion..."

Jos lapsesi kärsii tarkkaavaisuuspulmista tai hänen on vaikeaa keskittyä koulutehtäviin, häntä voivat auttaa ulkoiset, yhdessä sovitut palkkiot. Tehkää lapsesi kanssa sopimus siitä, että jos hän tekee sopimallanne tavalla koulutehtävät ja harjoitukset esim. seuraavan viikon ajan, niin siitä seuraa jotain mukavaa.

Lautapeliin pelaaminen on hyvää keskittymisharjoittelua.

Huolehdi, että lapsesi syö säännöllisesti ja nukkuu riittävästi.

Rajoittakaa tietokonepelaaminen ym. surfailu ja chattaaminen arkena esim. tuntiin päivässä ja viettäkö tietokoneettomia päiviä ja viikkoja.

Kokeilkaa, onko lapsen helpompi jaksaa istua paikoillaan, jos hän saa aina 10–15 minuutin välein vähän liikkuu. Hän voi silloin pyöritellä käsiään ja pomppia, ottaa vaikka sammakkoloikkia hetken ja palata taas läksyjen pariin.

Jos lapsesi on täynnä energiaa, hänen on hyvä päästää ulos ylimääräisiä höyryjä pihaleikeissä tai jossakin liikuntaharrastuksessa.

Harjoitelkaa yhdessä lapsen kanssa sisäistä puhetta, jolloin lapsi antaa itselleen ohjeita: "Istu nyt ihan rauhassa äläkä heiluta jalkojasi. No, taas sinä aloitit! Istu nyt vaan ihan rauhallisesti ja tee tehtävä loppuun. Sitten voit vähän liikkua..."

SORMINÄPPÄRYÜTTÄ VOI HARJOITELLA

Anna lapsen piirtää usein, värittää pikkutarkkoja kuvia ja kopioida kirjaimia ja kuvioita. Kirjakaupoissa on saatavilla hyviä väritys- ja tehtäväkirjoja. Tehtäviä

voi suunnitella itsekin.

Piirtäkää ihmisiä, taloja, kukkia, autoja. Ottakaa jostain piirretystä kuvasta mallia ja jäljitelkää sitä.

Leikatkaa saksilla kivoja kuvia lehdestä.

Harjoitelkaa haarukalla ja veitsellä syömistä.

Harjoitelkaa yhdessä esim. viikon ajan joka päivä kengännauhojen solmimista tai paidannapitusta 10 minuuttia. Palkitkaa itsenne urakan jälkeen.

ARJEN YHTEISET PELISÄÄNNÖT

Johdonmukaiset, yhdessä sovitut pelisäännöt kotona ja esikoulussa tai koulussa lisäävät lapsen turvallisuuden tunnetta. On helpottavaa, kun tietyt esim. heräämisen, aamutoimien, pukeutumisen, ruokailun, läksyjen tekoon ja iltatoimien liittyvät rutiinit toistuvat melko muuttumattomina.

TOIMIVA TIIMI: LAPSI, OPETTAJA JA VANHEMPI

Ihannetapauksessa opettajalla, lapsella ja vanhemmalla on yhteinen päämäärä. Opettaja tarjoaa ammattitaitonsa ja persoonansa lapsen ja perheen käyttöön. Lapsi ottaa vastuuta koulutyöstään ja vanhempi tukee sekä lastaan mutta myös opettajaa yhteisessä kasvatustehtävässä.

Varmasti jokainen vanhempi toivoo, että yhteistyö opettajan kanssa onnistuisi hyvin. Vanhempaa voi jännittää, pitääkö opettaja hänen lapsestaan ja hyväksyykö lapsen sellaisena kuin tämä on. Lapsen ja opettajan välisen suhteen pitäisi olla voittopuolisesti myönteinen, vaikka herkkäisiä hankauksia tulisikin vastaan. Myönteinen suhde opettajaan innostaa lasta opiskelemaan.

Opettajan haasteellinen tehtävä on tukea jokaista lasta yksilönä oppimaan, huolimatta lapsen lähtökohdista ja valmiuksista. Mitä enemmän lapsella on pulmia esim. tarkkaavaisuudessaan tai kielellisissä valmiuksissaan, sitä enemmän hän

tarvitsee opettajan henkilökohtaista tukea.

Opettaja etsii keinoja, joilla hän voi edistää oppilaan motivoitumista ja opettavien sisältöjen omaksumista. Lapsi puolestaan osallistuu yhteistyöhön mm. kontrolloimalla omaa opiskeluaan ja ottamalla siitä vastuuta. Toiset lapset ovat tässä itseohjautuvuudessa toisia taitavampia.

Vanheppina voimme olla välillä hyvin herkkiä tulkitsemaan opettajan lasta koskevia viestejä kielteiseen suuntaan. Vanheppia vaivaa usein jonkinlainen jatkuva syyllisyyden tunne ja huoli siitä, toimivatko he oikein. Toisaalta vanhempi toivoo saavansa palautetta lapsen koulusuoriutumisesta, toisaalta palautteen saaminen voi entisestään lisätä vaikeita tunteita. Opettajan velvollisuus on kuitenkin antaa todenmukaista viestiä lapsen koulun käynnistä.

Jos lapsella on oppimisvaikeuksia, kannattaa opettajan ja vanhemman väliseen avoimuuteen entisestään panostaa. Vanheppana uskallat kertoa opettajalle huolenaiheistasi ja toiveistasi sekä tarvittaessa tuoda lapsesi kokonaisuena näkyviin, kaikkine piirteineen ja kykyineen. Tämä ei aina ole helppoa. On hyvin yleistä, opettajan auktoriteettiasema, omat koulumuistot tai jokin muu syy voivat saada aikuisenakin vanhemman suhtautumaan opettajaan vähän pelokkaasti. Tästäkin asiasta voi keskustella opettajan kanssa.

Jos tuntuu siltä, että omat konstit ovat käytyt ja tarvitset lisävinkkejä lapsesi koulunkäyntiin liittyvissä asioissa, ota yhteyttä opettajaan tai erityisopettajaan. Koulunkäyntiin liittyvät ongelmat ovat heille arkipäiväisiä asioita eikä lapsesi tai perheesi leimaudu huonoksi. Päinvastoin, osoitat välittämistä hakkeksasi aktiivisesti apua lapsellesi. Voitte yhdessä sopia toimintatavoista.

Yhteystietoja

Alle on koottu muutamia tahoja, joiden kautta vanhempi voi saada tietoa, apua ja tukea silloin, kun lapsella on oppimisen suhteen lisätuen tarvetta.

ADHD-keskus, Suomen Lastenhoitoyhdistys (Barnavårdsförening i Finland r.f.). Stenbäckinkatu 7, 00250 Helsinki. Puh. (09) 3294 5520, s-posti adhd@adhd-center.com, www.adhd-center.com

HERO, Helsingin seudun erilaiset oppijat ry. Vilhonkatu 4 B 13, 00100 Helsinki. Puh. (09) 6869 3500, s-posti hero@luki-hero.fi, www.lukihero.fi

Niilo Mäki instituutti www.ovk.fi
Oppimistutkimuksen keskus Turun yliopisto. www.otuk.utu.fi

Valtakunnallinen lukibussi-hanke
www.lukibussi.net

VANHEMMILTA JA REHTOREILTA KYSYTTIIN: Miten romanilapsia pitäisi tukea koulussa?

Romanivanhemmat haluavat, että lapset käyvät peruskoulun ja hankkivat ammatin itselleen. Koulujen rehtoreista moni ei oikein tiedä, miten romaniooppilaisiin tulisi suhtautua. Katja Ärling tutki, miten vanhempien ja rehtoreiden mielestä romanilapsia tulisi tukea koulussa.

Romanilasten perusopetuksen tukeminen on tällä hetkellä tapeilla valtakunnan tasolla. Kunnissa ohjausryhmät vastaavat romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämisestä. Haastattelin 15 romanivanhempaa ja lähetin 30 rehtorille kyselyn, jonka tavoitteena oli selvittää, miten heidän mielestään romanilapsia pitäisi tukea koulussa.

Romanit haluavat, että heidän lapsensa käyvät peruskoulun ja hankkivat itselleen ammatin, jolla elättävät itsensä ja perheensä. Tämä kävi ilmi tekemistäni haastattelusta. Käytännössä romanien koulunkäynti on Suomen EU-jäsenyysajan pohjalukemissa.

Jatko-opintoihin hakeutuvien määrä on todella pieni. Ammatilliseen koulutukseen osallistuvien romanien prosenttiluvut ovat pieniä.

Romanien asuttaminen epäonnistui täydellisesti

On tärkeää huomioida romanien asumiseen liittyviä seikkoja. Historioitsija Panu Pulman mukaan romanien asuttaminen epäonnistui täydellisesti, mikä romahdutti romanien elinolot ja -tason pitkäksi aikaa. Tämä voisi osaltaan selittää, miksi romanien koulutustausta on suomalaisista valtaväestöäkin puutteellisempaa. Suomessakaan koulutushistoria tavallisella kansalla ei ole niin kaukana.

Romanien koulutustaso on edelleen alhaisempi kuin valtaväestöllä, mikä vaikeuttaa työssäntimahdollisuuksia. Huonon työllisyystilanteen aikana on koulutettujenkin henkilöiden vaikea saada työtä, puhumattakaan henkilöistä, joilla on vähän tai ei lainkaan ammatillista

koulutusta. Romanien kohdalla tilannetta vaikeuttaa myös työelämässä edelleen esiintyvä syrjintä.

Valitettavasti ennakkoluulot ja asenteellisuus ovat arkipäivää työmarkkinoilla, vaikka vuonna 1987 voimaan tulleen työopimuslain mukaan etniseen alkuperään kohdistuva syrjintä on kielletty työhönototilanteessa. Koulutukseen ei takaa romaniväestöön kuululle henkilölle työpaikkaa. Koulutuksen merkitys kyllä ymmärretään romaniväestön keskuudessa, mutta tiedossa oleva syrjintä työmarkkinoilla ei lisää motivaatiota pitkäkestoisen koulutuksen hankkimiseen.

Valtakulttuuri määrittää koulun arvojärjestelmän

Koulutus ei myöskään ole koskaan kulttuurisesti neutraalia, vaan se on osa yhteiskunnan sosiaalisia rakenteita. Vaikka koulutushistoria tavallisella kansalla ei ole niin kaukana, koulutustaso on edelleen alhaisempi kuin valtaväestöllä, mikä vaikeuttaa työssäntimahdollisuuksia. Huonon työllisyystilanteen aikana on koulutettujenkin henkilöiden vaikea saada työtä, puhumattakaan henkilöistä, joilla on vähän tai ei lainkaan ammatillista

Yhdeksi romaniooppilaiden koulussa viihtymättömyyden syyksi on esitetty, ettei koulu ota riittävästi huomioon romanikulttuurin erityispiirteitä,

kunnalliset toimintakäytännöt.

Näinkin pienestä aineistosta oli kuitenkin havaittavissa selkeitä eroja vanhempien ajattelussa koulun suhteen; toisia aihe ei olisi voinut vähempää kiinnostaa, joku taas toivoi lapsilleen korkeakoulututkintoa.

Rehtoreilta kysyttyä

Lähetin sähköpostitse yli 30 rehtorille kyselyn, johon vajaat puolet vastasi. Kysymykset

ylipäättään romaniooppilaisiin pitäisi suhtautua. Tein sen vaihtelun, että mitä vähemmän oli ollut tekemisissä romanien kanssa, sitä vaikeampaa hänen oli ajatella heistä yhtään mitään. Yksi rehtori oli todella kielteisesti kokemuksin saanut vaikutelmansa romaniooppilaisista. Mielestäni suurin osa halusi olla mahdollisimman neutraaleja, joku voisi kutsua sitä välinpitämättömyydeksi.

Vanhemmuiltakin tuettava

Oma ajatukseni vahvistui entisestään romanivanhemmille tehtyjen haastattelujen perusteella. Romanilasten tukeminen vaatii ehdottomasti samalla vanhemmuuden tukemista.

Yhdyn erään rehtorin ajatuksiin: "Erityisen tärkeää on ottaa kollektiivisesti vastuuta lapsista, lisätä tietoa ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Tällainen yhteisöllisyys tukisi hyvinvointia ja se näkyisi positiivisesti romanilasten parempana koulumenestyksenä. Myös romanit pitäisi saada itse sitoutumaan oman elämänsä hallintaan."

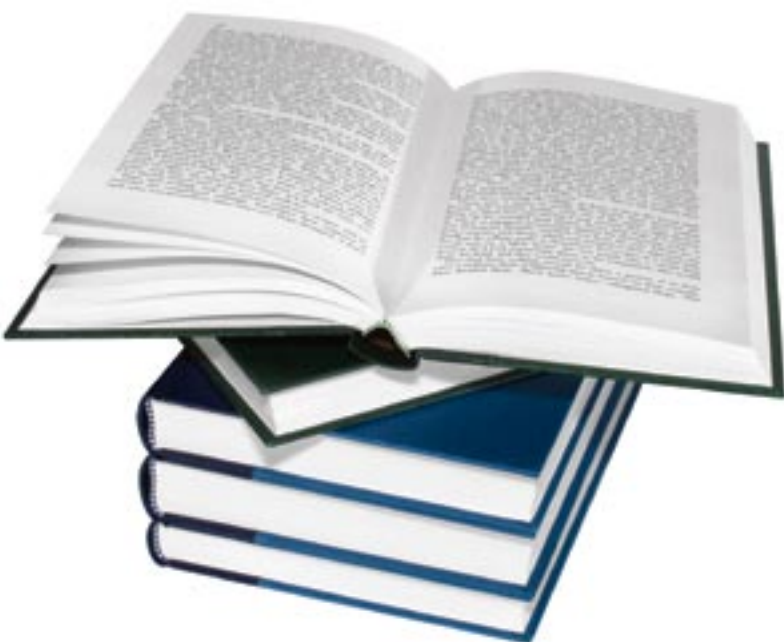
Vanhemmat kokivat itse, että heillä ei ole tarvittavia valmiuksia evästää lapsia koulumaailmassa. Mielestäni vanhemmuuden tukemisessa voisi ottaa työkaluksi Kuntaliiton 1999 tekemän roolikartan vanhemmuudesta.

Romanit tarvitsevat paremman yhteiskunnallisen aseman ja tunteen kuulumisesta johonkin. Tähän voisi olla vastaus koulutuksen piiriin pääseminen ja tuen antaminen varhaisessa vaiheessa.

Aika näyttää, miten tämä romanipoliittinen ohjelma, romanilasten perusopetuksen tukeminen vaikuttaa ruohonjuuritasolla ihmisten elämään.

KATJA ÄRLING

Teksti on osa kirjoittajan Turun yliopiston Kasvatustieteelliseen tiedekuntaan tekemää proseminaarityötä keväällä 2009.

vaan kaikkia oppilaita käsitellään samalla tavalla.

Poissaolot on ehkä yleisin ongelma romanilasten koulunkäynnissä Tiedän, että vaikka romanit jättäisivät menemättä koulun, kukaan ei soita perään. Olen kuullut myös poliisien tai terveydenhuollon ammattilaisten toimineen romanin ollessa asiakaana toisin kuin valtaväestöön kuuluvan kanssa. Perustelunaan he ovat käyttäneet sitä, että ovat julkisuudessa saamansa kuvan perusteella tehneet tulkintoja romanien kulttuurillisista erityispiirteistä, ja toimineet niiden mukaisesti. Minusta tämä täyttää syrjinnän kriteerit.

Romanivanhempia haastateltaessa

Yleisesti ottaen koin, että haastateltaville tuotti vaikeuksia puhua koulusta. Ehkä se osaltaan kertoo juuri tätä käsitteiden ja kielen erilaista käyttötappaa. Monista vastauksista sai tunnettua yhteistä toivomusta kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi. Aikuiset tarvitsevat tukea ehkä enemmän kuin lapset. Vanhemmuus on monella nykyään "hakusessa". Tuntui, ettei osata edes hakeutua sellaisten palvelujen tai tukitoimenpiteitten ulottuville, joihin olisi jo valmiit yhteis-

Ternokentos-hanke romanilasten asialla Kuopiossa

Kuopion Settlementti Puijola ry tahtoo käytännön toimilla vaikuttaa Kuopiossa asuvien romaninuorten elämäntilanteeseen. Syksyllä 2008 aloitettu Itä-Suomen lääninhallituksen rahoittama Ternokentos-hanke on suunnattu romanilapsille ja -nuorille sekä välillisesti myös heidän perheilleen. Keskeisenä tavoitteena on tukea myönteisesti nuoren identiteettiä hyvän harrastustoiminnan kautta.

Erityisesti romanilasten ja -nuorten tarpeisiin räätälöidyillä harrastuksilla tuetaan ihmisen ehjää minäkäsitystä sekä terveen itsetunnon kehitystä. Samalla tuetaan myös romanikotien kasvatustehtävää. Samalla voidaan käsitellä haasteellisia asioita ja tukea monipuolisesti koulutukseen liittyviä valmiuksia.

Kerhojen lisäksi hankkeessa on järjestetty kaksi perheleiriä. Monet vapaaehtoiset romanialkuiset ovat osallistuneet leirien järjestelyihin ja toimintoihin. Leirit ovat uusia ja innostava toimintamuoto romanityöille. Osanottajia on parhaimmillaan ollut sata.

Hankkeesta on tehty tutkimus opinnäytetyönä Mikkelin ammattikorkeakoulun kansalais-

Liikuntakerhoja ja kokkikerho

Syksyn 2008 aikana hankkeessa perustettiin kolme liikuntakerhoa ja yksi kokkikerho. Kaksi

liikuntakerhoista on suunnattu pojille, ja niissä pelataan sählyä, pallopelejä ja ollaan kuntopiirissä. Ryhmä on käynyt keilaamassa, uimassa, elokuvissa ja hampurilaisilla.

Yksi kerhoista on tyttöjen tanssikerho. Tanssikerholaiset ovat harjoitelleet taustatanssiesitystä kahden hankkeessa mukana olevan pojan rap-laulun. Laulun pojat ovat tehneet isänsä tukemana. Laulusta on tehty myös cd-levy. Ryhmä on pitänyt esiintymään Allianssin monikulttuurista nuorisotyötä tekevien työntekijöiden tapaamiseen, Mahdollisuuksien tori-tapahtumaan Kuopion torilla sekä Linnanmäen huvipuiston esiintymislavalle.

Kerhojen lisäksi hankkeessa on järjestetty kaksi perheleiriä. Monet vapaaehtoiset romanialkuiset ovat osallistuneet leirien järjestelyihin ja toimintoihin. Leirit ovat uusia ja innostava toimintamuoto romanityöille. Osanottajia on parhaimmillaan ollut sata.

Hankkeesta on tehty tutkimus opinnäytetyönä Mikkelin ammattikorkeakoulun kansalais-

Kokkikerhossa valmistuu lasagnea. Ohjaaja Maarit Grönfors auttaa Angelicaa ja Elisaa.

toiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmaan. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa hankkeessa kehitetyistä vapaa-aikatoimintojen vaikutuksista romaninuorten elämään ja itsetunnon kehitykseen.

Lapset ja nuoret tarvitsevat tukea

Tutkimusten mukaan lapsia ja nuoria on tuettava riittävä-

sti oikealla tavalla, jotta heille kasvaa vahva identiteetti. Sekä persoonallinen että sosiaalinen identiteetti rakentuvat myönteisen itsetunnon myötä.

Tutkimus auttaa kehittämään etnisille vähemmistöille suunnattuja vapaa-ajan toimintoja oikealla tavalla. Romaninuorille kohdennettu harrastustoiminta on tärkeää lasten ja nuorten identiteetin kasvulle.

Tutkimus antaa mahdollisuu-

den lisätä uudenlaista ymmärrystä prosessiin, jossa etnisen vähemmistön edustajat ovat osallistujina, toimijoina ja asiantuntijoina omaa elämäänsä koskevissa asioissa.

Romanit tarttuvat uusiin haasteisiin

Kaupungistumisen ja elinolojen muuttamisen myötä uudet yhteiskunnalliset haasteet vaikuttavat myös romanien elämään. Romanit ovat halukkaita tarttumaan uusiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin olla vaikuttajina, kun romanien asioihin ja elinoloihin tehdään parannuksia.

Yhteistyössä erilaisten romanikulttuuriin liittyvien yhteisöjen kanssa voidaan kehittää uusia toimintamalleja, joilla tuetaan etniseen vähemmistöön kuuluvien nuorten identiteetin kehitystä.

Opinnäytetyötä voivat jatkossa hyödyntää lasten ja nuorten parissa työskentelevät kunnalliset ja valtiolliset organisaatiot sekä eri järjestöt. Opinnäytetyö on nähtävänä kokonaisuudessaan osoitteessa <http://kirjasto.mikkeliyamk.fi/index.asp>.

ARJA AIRAKSINEN

Kuopion Settlementti Puijola ry/Puijolan Nuoret

Allan L. Mäntyniemen 50-vuotisjuhliin mahtui paljon musiikkia

Allan L. Mäntyniemi, laulun tekijä, sanoittaja ja säveltäjä, on syntynyt 19.5.1959. Hän vietti 50-vuotispäiväänsä Kauhajoen helluntai-seurakunnan rukoushuoneella 23.5. Juhliin oli saapunut laaja ystävä- ja sukulaiseen joukko. Ilma suosi juhljoita, aurinko paistoi ja kesä teki tuloaan. Luonto oli puhjennut vasta loistoonsa, mieli oli avoin kaikelle kauniille.

Sisaret ja muut suvun naiset olivat valmistaneet mahtavan ruoka- ja kahvipöydän.

Ohjelman juontajana toimi Allanin serkku Rainer Roth. Tilaisuus oli musiikkipainotteinen ja koostui suuresti Allanin tekemistä sävellyksistä.

Ystävät toivat esille puheenvuoroissaan sitä, että Allan on ollut ystävänsä sanan varsinaisessa merkityksessä. Hänen luokseen on voinut mennä ja puhua sydämen tunnoista.

Allanin lapset Raija, Satu ja Krista lauloivat isälleen onnittelevalun, jolla he halusivat onnitella ja kiittää Allania huolenpidosta.

Musikaalinen suku

Mäntyniemen suku on laajalti tunnettu hyvistä laulutaidoistaan ja niinpä koko suku musisoi Allanin syntymäpäiväjuhlassa. Aina uudestaan tuli lauluryhmä suvun piiristä, sisaria, veljiä ja kuorokin lauloi. Suunnilleen kaikki kuorolaiset olivat Allanille sukua. Olihan sitä "komiata" kuunnella Pohjanmaan kaaleiden laulua "kööriissä".

Allanin musiikki ja sanoitustuotanto on varsin mitava. Pohdin juhlan aikana, että hänen tuotantonsa olisi hyvä saada koottua yhteen, jopa kirjaksi, jossa olisi hänen sävellyksensä ja sanoituksensa. Hän on ollut hyvin tuottelias musiikin saralla menneiden vuosien aikana. Häneltä ja hänen ryhmältään "Kuninkaallista" on ilmestynyt myös CD-levyjä.

Allan käytti puheenvuoron ja kertoi, että hän teki laulujen tekstejä ja sävellyksiä jo pikkupoikana.

Hän on ollut hengellisen musiikin tunteiden tulkki Suomen Siionissa. Moni

Allan L. Mäntyniemi on ollut hyvin tuottelias etenkin hengellisen musiikin saralla.

kansamatkaaja on saanut avun ja hengellisen huolenpidon hänen sävellyksistään ja sanoituksistaan. Hänen laulujensa sanoma on herkkää ja sielunhoidollista.

Juhlat ja juhlinta ja elämä jatkuu. Allan, pidä huolta täidosta, jonka olet saanut lahjana Taivaan Isältä. Se on meille kuuli-joille iloksi ja avuksi, niin monesti, kun särkynein mielin saamme kuulla kaulu-ja laulujasi.

TUULA LINDBERG

”Ei koulua vaan elämää varten..”

Romanien koulunkäyntiä hankaloitti aikaisemmin pysyvän asunnon puute. Silloin monelle vanhemmalle riitti, että lapset saavuttivat edes jonkinlaisen lukutaidon. Romani-koululainen tarvitsee tänä päivänä tukea opettajilta ja omilta vanhemmiltaan, jotta pärjää koulussa.

Suomen romanit ovat asuneet Suomessa vuodesta 1584 lähtien. Suomessa suhtauduttiin kielteisesti romaneihin. Heitä ei tuolloin saanut kastaa, ei vihkiä, eikä muutenkaan antaa samanlaista hoitoa ja huolta kuin muille suomalaisille. Suomessa oli vielä vuonna 1809 voimassa ns. hirttolaki, joka antoi oikeuden hirttää romaninimes ilman oikeudenkäyntiä.

Kuitenkin romanit levittäytyivät koko Suomeen kulkien paikasta toiseen, tarjoten omia palvelujaan mm. hevosten hoitoa, käsittöitä, osallistumista maatalon töihin jne. Romaneille ei siis ollut omia asuntoja, vaan olivat riippuvaisia valtaväestön armeliaisuudesta tarjota yösi- ja.

Tuohon aikaan jotkut romanilapset oppivat lukutaidon kylän kiertokouluissa ollessaan majoitettuna taloon.

YMPÄRISTÖÖN PUHTAUTTA!

Romanikulttuurissa puhtaus on tärkeä arvo. Maailmanlaajuinen huono tapa on toistaiseksi vielä, että yhteistä ympäristöä roskaataan suruttomasti.

Suomalaissyntyinen Roska päivässä -liike haluaa muuttaa tämän huonon tavan ja kutsuu kaikki mukaan. Jäseniä onkin jo kaikilla maailman mantereilla.

Jäsenet keräävät päivittäin tai aina muistaessaan ainakin yhden roskan, ja kutsuvat ainakin yhden ihmisen mukaan. Nuorin jäsen on kaksivuotias, vanhin 92-vuotias.

Roskan voi kerätä puhtaasti niin, että ottaa kotona talteen leipä- tai hedelmäpusseja ja käyttää niitä käden suojana roskaa kerätessään. Lasiä kerätessä tietenkin on syytä suojata

Eräs vanha romaninainen kertoi:

- Opettelin talon lasten kanssa koulunkäyntiä kiertokoulussa, joka viipyi pari viikkoa siinä talossa, jossa olimme majoitettuna. Opin kyllä aika nopeasti kirjaimet, mutta en millään osannut yhdistää niitä sanoiksi. Myöhemmin keväällä olimme majoittuneet erään järven rannalle, ja siinä nuotiolla ollessa katselin sokeritoppaa ja siinä olevia kirjaimia. Sitten yhtäkkiä ymmärsin, että siinä luki - sokeri - ja voi sitä riemua, kun tajusin, että nyt minä osaan lukea! Sen jälkeen sainkin aina lukea kaikki, mitä aikuiset halusivat tietää.

Koulutushistoria on meillä lyhyt. Aikaisemmin monet romanivanhemmat eivät pitäneet tärkeänä kouluttaa lapsiaan, koska oli riittänyt edes jonkinlainen lukutaito. Koska olemme vähemmistö, olemme kokeneet tärkeämmäksi saada säilyttää oma identiteettimme, olla oma itsensä, olla romani. Romanit oli vielä vuonna 1809 voimassa ns. hirttolaki, joka antoi oikeuden hirttää romaninimes ilman oikeudenkäyntiä.

Nykyään koko yhteiskunta ja siinä samalla perusopetus koulu on muuttunut niin, että romaniilla on mahdollisuus olla koululaisena omana itsenään. Tämä kaikki on vaikuttanut myös vanhempiin. Nykyään romanivanhemmat haluavat auttaa ja tukea lastensa koulunkäyntiä.

Kolme vaikeaa solmukohtaa

Opetushallituksessa tehtiin vuosina 2000-2002 perusope-

tusprojekti, jonka tarkoituksena oli kartoittaa romanilasten koulunkäynnissä ilmenevät ongelmat ja keinot, kuinka tukea lasten koulunkäyntiä. Tutkimuksen perusteella romanilapsen vaikeiksi solmukohtiksi koulunkäynnissä nousivat esi-koulu, yläasteelle siirtyminen ja jatko-opiskeluihin hakeutuminen.

Romanilapsista vain kaksi prosenttia käy esikoulua, tavallisista suomalaislapsista yli 90 prosenttia käy esikoulua. Tästä johtuen romanilapset kokevat jo ensimmäisten viikkojen aikana, etteivät he osaa samalla tavalla kuin muut lapset; ei täällä olekaan kivaa, en halua olla täällä.

Jos koulussa ei ole riittävää tietoa, kuinka tukea romani-lasta, tuossa vaiheessa hän tiipahtaa kärryiltä. Opettajat tulisi siis tiedostaa pian, etteivät tämän lapsen taidot ole samalla tasolla kuin muilla lapsilla ja hän tarvitsee todellista kannustusta, tukea - myös onnistumisen kokemuksia.

Eriytisopetukseen siirretään liian moni romanilapsi liian kepein perustein. Periaatteena pitäisi olla, että erityisopetukseen siirretään vain ne, jotka todella on testattu ja jotka siitä todella hyötyvät. Kuitenkin totuus on, että romanilapset tarvitsevat enemmän tukea koko kouluaikana onnistuakseen koulun loppuun saattamisessa.

Projektissa tehtiin laaja kysely, johon vastasivat koulujen rehtorit tai opettajat, päivähoito- ja henkilökunta ja romani-vanhemmat. Tulosten mukaan paras ratkaisu moniin lapsen koulunkäyntiongelmien on palata kouluun romanitaustainen tukihenkilö. Tukihenkilö toimii koulukäyntiä tukena, mutta voi olla parin koulun yhteiskäytössä. Tukihenkilö toimii koulunkäyntiavustajana.

Hän voi olla lapsen tukena

niin, ettei tarvitse siirtää erityisopetukseen, ainakaan kokonaan. Hän toimii koulun ja kodin välillä ”tulkiten” viestejä ja vetäen romanivanhempia koulun piiriin. Hän voi järjestää kouluissa suvaitsevaisuuspäiviä ja näin muutkin lapset saisivat tutustua esim. romanikulttuuriin.

Murrosiässä mietitään toimintamallia

Yläasteella romanilapsilla on varmaankin samanlaiset ongelmat kuin muillakin lapsilla, mutta romaninuorelle tulee kahdenlainen identiteettiongelma. Hän joutuu normaalin murrosiän lisäksi miettimään eri tavalla itseään. Harvalla romaninuorella on mallia opiskelevista vanhemmista. Niinpä hän joutuu miettimään, riittääkö minulle samanlainen elämä kuin vanhemmillani vai voisinko opiskella ja tehdä jotain, mikä antaa elämäni myös muuta sisältöä, luopumatta silti omasta itsestäni, romaniuudesta.

Romaninuorta tulee ohjata ja opastaa valitsemaan elämänsä näitä asioita, joita hän haluaa tehdä. Usein häneltä puuttuu usko omiin kykyihinsä, usko että hänellä on yhtä suu-

ret mahdollisuudet onnistua esimerkiksi opiskelussa kuin muilla nuorilla.

Meidän tulee luoda heidän eteensä uusia maisemia, joihin he voisivat matkustaa, sijoittua.

Eräs romaninuori haaveili:

- Haluaisin tulla opettajaksi. En vain romanikielen opettajaksi, vaan ihan tavalliseksi opettajaksi. Olisi mahtavaa olla siellä luokan edessä romani-vaatteet päällä ja olla vertaisena muiden opettajien kanssa. Mutta ei minusta varmaankaan ole siihen, enhän edes osaisi opiskella samaan tahtiin kuin ne muut. Mutta jos voisoin, niin haluaisin opettajaksi.

Meidän kaikkien tulee mennä eteenpäin. Ei enää jäädä niihin menneisiin ajatuksiin ja tunteisiin. Me kaikki mahdumme tähän maailmaan, jokaisella meillä voi olla siinä oma tehtävämme. Täytyy uskaltaa katsoa uudella tavalla ja uskaltaa lähteä toteuttamaan orastavia unelmia.

”...ei lainata eilispäivältä, luotetaan huomiseen!”

MALLA LAITI

Etelä-Suomen läänin alueellisen romaniasian neuvottelukunnan sihteeri

Romanilasten perusopetuksen tukemista pohjalaisittain

Valtionavustusten myöntäminen koulutuksen järjestäjille on edennyt tänä kesänä.

Neljä uutta kuntaa on saanut opetushallitukselta päätöksen rahoituksesta (Alavus, Kemi-Järvi, Oulunsalo ja Seinäjoki). Yhteensä maassa on tänä vuonna 24 kuntaa, jotka ovat päättäneet vakinnuttua toimensa perusopetuksessa romanilasten tukemiseksi. Vaikka kantaluku ei ole suuri, on mukana paljon sellaisia kuntia, joiden romanilasten määrä on suurehko. Yhteensä valtionavustusten piirissä on nyt noin 750 perusopetusta tukemiseksi. Vaikka kantaluku ei ole suuri, on mukana paljon sellaisia kuntia, joiden romanilasten määrä on suurehko. Yhteensä valtionavustusten piirissä on nyt noin 750 perusopetusta tukemiseksi.

Etelä-Pohjanmaa on lähtenyt aktiivisesti mukaan romanilasten perusopetuksen tukemiseen. Alavus ja Seinäjoki ovat vasta käynnistämässä toimintaansa, kun taas Kauhajoki ja Kurikka ovat olleet mukana alusta asti eli vuodesta 2008. Sekä Kauhajoella että Kurikassa on suhteellisen paljon romanilapsia perusopetuksen piirissä, molemmilla paikkakunnilla 45 oppilasta. Sekä Kauhajoki että Kurikka ovat onnistuneet luomaan laajan paikallisen yhteistyöverkoston eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden kesken. Toiminnan edellytyksenä on luonnollisesti opetustoimen aktiivinen vastuu.

Molempien kaupunkien kehittämistoiminnassa romanitaustaisilla henkilöillä on selkeä rooli. Kirsi Grönstrand on Kauhajoella keskeinen toimija, Kurikassa avainhenkilöitä ovat Diana Hager ja Theresa Koivisto.

Eriytisopetusta romanikulttuuriin?

Monet kehittämistyössä mukana olevat ovat pohtineet niitä toimenpiteitä, joita esimerkiksi koulu voi tehdä romani-identiteetin rakentamiseksi. Miten opettaja voi tietää, missä määrin romanioppilas tarvitsee kulttuurillista erityishuomiota? Joku oppilas tarvitsee ehkä paljonkin, toinen oppilas ei missään nimessä halua tällaista huomiota.

KUVA: SUSANNA RAJALA

Koululaisia ansaitulla vapaalla.

Kauhajoella pitäydytään faktoihin

Kauhajoella on päätetty pitäytyä faktoihin. Paikalliseen opetussuunnitelmaan on tarkoitus lisätä tietoa romanien historiasta. Romanien kansallispäivän viettoa 8.4. halutaan juhlistaa erilaisilla toiminta- ja kulttuuripäivien ohjelmilla. Kaupungissa on kartoitettu romanikielen opettamisen tarvetta ja todettu, että 23 oppilasta 45 oppilaasta toivoo pääsevänsä romanikielen opetukseen. Suuri haaste juuri nyt onkin opettajan löytäminen.

Kurikka kirjaa oman kehittämissuunnitelmansa alkuehdillä, että toiminta on aloitettava ”aivan alkutekijöistä, koska aikaisempia suunnitelmia tai toimintatapoja romanioppilaiden koulunkäynnin erityiseksi tukemiseksi ei ole ollut”.

Kurikassa on panostettu romaniperheiden tapaan Diana Hagert ja Thesesa Koivisto ovat tehneet ansiokasta työtä pohtiessaan yhdessä romaniväestön kanssa tärkeitä kehittämistoiveita kouluasioiden suhteen. Toisaalta he ovat käyneet opettajien ja rehtoreiden kanssa läpi niitä haasteita, joita koulu pitää tärkeinä.

Kurikan kehittämissuunnitelma koostuu täsmällisistä toimenpide-ehdotuksista, joita useat ovat melko helposti toteutettavissa. Melko monissa ongelmakohtissa on lopulta kysymys tiedonpuutteesta, joka saattaa ilmetä esimerkiksi opettajien arkuutena ottaa yhteyttä romanikoteihin. Romanivanhemmat eivät läheskään aina pysty kaikilta osailta tukemaan lapsensa koulunkäyntiä. Vanhempien toivomuksesta Kurikassa on aloitettu keuhällä 2009 läksykerho, johon myös vanhemmat ovat tervetulleita.

SUSANNA RAJALA

Eriytisiantuntija, Romaniväestön koulutusryhmä opetushallitus

Vaarina koulussa

Tänä keväänä osallistuin lapsenlapseni Sofian esikouluryhmän toimintaan aamupäivän ajan. Hän asuu Ruotsissa ja siellä esikoulu on yhdistetty koulun toimintaan. Samassa luokassa huoneessa oli sekä esikoululaisia että ekaluokkalaista. Välillä he työskentelivät yhdessä ja välillä erikseen.

Päivän aluksi opettaja tervehti kaikkia kädessä. Tämän jälkeen lapset lauloivat yhdessä piirissä lattialla istuen ja tutkivat kalenterista, mikä päivä on ja puhuttiin, mitä tänään tapahtuu. Opettaja myös toivotti minut, Sofian isoisän, tervetulleeksi. Se oli päivällä hyvää ja turvallinen alkua.

Isojen pöytien ääressä lapset värittivät kuvia. Ky-

* * *

Vaarin eli laajemmin kodin ja koulun yhteistyön lisäksi toinen avain romanilapsen koulukäynnin onnistumiseen on romanikielen luonteva liittyminen koulupetukseen. Onneksi osa lapsista saa opetusta romanikielissä. Mutta valtaosa ei saa. Se on surullista.

On puhuttu paljon esteistä, miksei opetusta ole järjestetty enempää. Luovuutta ja mielikuvitusta käyttäen esteet voidaan raivata, kun opetus nähdään tärkeäksi. Tässä tarvitaan laajaa yhteistyötä koulun ja kodin välillä sekä opetushallinnon ja romanijärjestöjen välillä. Asian etenemistä ei saa millään tekosivillä pitkittää.

PAAVO LOUNELA

PS. Esitteen kuvaus on muistiväriäinen. Toivottavasti oikein. Kirjoitus teki ainakin vaikutuksen. Missähän on nyt tuo romanipoika?

Idea näihin käynteihin on kahdenkymmenen vuoden takaa. Teimme Romaniasian neuvottelukunnassa ensimmäistä esitettä koulusta: Romanokentos ta skola (romanilapsi koulussa). Esitteen etusivulle saimme kirjoituksen Savonlinnasta rehtori Erkki Virolaiselta. Hän kertoi pienestä romanipojasta, jonka koulunkäynti

NEVODROM-PROJEKTI TUKEE ROMANINUORTEN KOULUNKÄYNTIÄ

Projekti on 2,5-vuotinen kohdennettu nuorisotyön hanke, joka aloitti toimintansa vuoden 2008 elokuussa. Se kestää vuoden 2010 loppuun. NevoDrom on Helsingin kaupungin nuorisosaainkeskuksen, opetusviraston ja sosiaaliviraston henkilöstökeskuksen yhteistyöhanke. Sitä hallinnoi nuorisosaainkeskuksen kohdennettu nuorisotyön toimisto. Projektin rahoittaa työministeriö.

NevoDrom-projekti on suunnattu helsinkiläisille yläasteikäisille eli 13-16-vuotiaille romanitaustaisille peruskoululaisille. Pääpainopiste on koulunkäynnin tukeminen ja peruskoulun päättötodistuksen saaminen.

NevoDrom-projektin työntekijät ovat nuorisotyön ammattilaisia. NevoDrom-projektin ohjaajina toimivat Jaana Bollström ja Kaj Bärlund. Projektin toiminnanjohtaja on Pirjo Huuhtainen.

Henkilökohtaisia tavoitteita

Osallistuminen projektiin on vapaaehtoista. Mukaan lähtenyt nuori, hänen perheensä, koulu ja muu verkosto sitoutuu vahvasti noin vuoden ajaksi projektin toimintaan.

Kaikki nuoret tulevat NevoDromiin koulun kuraattorin, opettajan tai oppilashuoltoryhmän lähteeltä.

NevoDrom-projektin henkilökohtainen tukee nuoria henkilökohtaisten tavoitteiden asettamisessa, niiden arvioinnissa ja tarkentamisessa sekä sitoutuu tapaamaan nuorta sovitun säännöllisesti. Nimetty ohjaaja käy yksilötapaamisissa läpi nuoren elämänhallintaan liittyviä asioita ja pohtii nuoren suhdetta kouluun, kotiin ja vapaa-aikaan. Vastuuohjaajan tehtävä on myös motivoida nuorta osallistumaan projektiin ja sitoutumaan itse asettamiinsa tavoitteisiin.

Vastuuohjaajan tehtäviin kuuluu myös ”irtaannuttua” nuori projektista asiallisesti ja löytää nuorelle jatko-opskelupaikka ja harrastuksia, joista nuori voi löytää voimaannuttavaa toimintaa loppuelämäksi.

Romano Missio ry:n syyskokous pidetään
26.11.2009 klo 17.30 Malmin kirkolla.
Yhdistyksen jäsenet tervetuloa!

Vastuunottaja
maksu
postimaksu

ROMANO MISSION
Tunnus 5007555
00003 VASTAUSLÄHETYS

PALVELUKORTTI

- Kyllä, tilaan Romano Boodos -lehden (4 numeroa/vuosi, vuosikerta 15 euroa)
- Kestotilaus (laskutus vuoden välein)
- Olen uusi tilaaja
- Liityn Romano Mission jäseneksi (jäsenmaksu 16 euroa/vuosi, sisältää jäsenetuna Romano Boodos -vuosikerran)

LEHDEN SAAJA _____

Lähiosoite _____

postitoimipaikka _____

LEHDEN MAKSAAJA, ellei sama kuin edellinen

Nimi _____

Lähiosoite _____

Postitoimipaikka _____

Päiväys _____ / _____ 20_____

Paikkakunta _____

Allekirjoitus _____

Tilaukset myös puh. (09) 351 1366 klo 9-15)

KUVA: JUHA KIVIMÄKI

Suoralähetys lauloi itsensä voittoon Finlandia-talossa järjestetyssä Ourvision-kisan finaaliassa.

Suoralähetys voitti Ourvision-kisan

Romaniyhtye Suoralähetys lauloi itsensä voittoon Ourvisio-laulukisan finaaliassa. Voitto toi yhteelle levytysoppimuksen ja 7000 euron rahapalkinnon.

Vuoden 2009 Ourvisio-laulukilpailu käytiin upeissa puitteissa Finlandia-talossa 25.4. Lähes täysi sali nautti esityksistä myös tanssien ja artistit saivat suosiosoitoksia seisomaan nousseelta yleisöltä. Kilpailu oli erittäin korkeatasoinen.

Tuomareiden arviointikriteereinä olivat lauluääni, laulutekniikka, lavakarisma, se onko osallistujassa tähtiaihesta sekä ammattimaisuus. Suoralähetys täytti kaikki nämä kriteerit ja oli sen perusteella tuomareiden mielestä paras.

Ourvision-kilpailuun osallistui kaikkiaan yli 120 kilpailijaa. Kisan ideana on avata estradi maahanmuuttajataustaisille musikoille, mutta ennen kaikkea tuoda erilaisia ihmisiä yhteen musiikin avulla.

Vanhoja kavereita

Suoralähetys-yhtyeen jäsenet ovat tunteneet toisensa jo pitkään. Vuonna 2002 bändin jäsenet oli-

vat samalla keikalla, mutta silloin vielä jokainen eri ryhmässä. Pian he fuusioituivat ja aloittivat yhteisen tien tarkoituksenaan motivoida toinen toisiaan musikon uralla jakaa yhteiset taidot ja ideat. Bändin ensimmäinen nimi oli ”Lauluyhtye”.

Yhtyeen jäsen Merts Lindgren kertoo, että yhtyeen jäsenet ovat kaikki avoimia ja aitoja ihmisiä, jotka ovat valmiita kohtaamaan uusia haasteita.

- Laulamme sydämeistämme. Meille musiikki on laajasti soivia tunteita, mietti Merts. Suoralähetys-yhtye näkee Ourvision-kilpailun ponnahduslautana. Suoralähetys haluaa rikastuttaa suomalaista musiikkigenreä omalla musiikillaan, jossa on vaikutteita romaanimusiikista. Yhtyeelle on tärkeää tuoda omaa kulttuuriaan esiin kilpailun kautta.

- Ourvision-kilpailun voitto on palkinto monen vuoden kovalle työlle ja unelmien toteutuminen. Uskomme, että kaltaisellemme lauluyhtyeelle riittää kysyntää.

Suoralähetys-yhtyeen tulevaisuuden unelmiin kuuluu myös Euroviisuihin osallistuminen vuonna 2010.

Ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa mukana myös romaniasiat

Suomelle laaditaan ihmisoikeuspoliittinen selonteko, jossa ensimmäistä kertaa kuvataan kattavasti myös kansallinen ihmisoikeustilanne. Selonteossa asetetaan tavoitteita tulevien vuosien toiminnalle.

Ulkoasiainministeriön ihmisoikeuspoliittikan yksikön päällikkö Sofie From-Emmesberger kertoi huhituksessa, että selontekoa laaditaan parhaillaan. Selonteossa on esillä erityisesti esillä moniperustainen syrjintä, jota esimerkiksi romaninaiset kohtaavat. Lisäksi siinä korostetaan lasten oikeuksia ja toimia lapsiköyhyyden poistamiseksi.

- Keväällä Euroopan Neuvosto, Etyj ja EU:n perusoikeusvirasto julkaisivat yhteisen lausunnon romanien tilanteesta ja romanien kohtaamista haasteista erityisesti finanssi- ja rahoituskriisissä. Järjestöt ilmaisivat huolensa romaaniensa kohtaamasta jatkuvasta syrjivästä kohtelusta ja poissulkemisesta.

- Erityisesti huonossa taloustilanteessa on tärkeää, että ratkaisujen löytäminen on ihmisoikeuslähtöistä. Vaarana on, että kaikista eniten kärsivät vähäosaiset ja syrjäytyneet.

Syrjintää vastaan

Syrjinnän vastainen toiminta on Suomen ihmisoikeuspoliittikan kulmakivi. Syrjinnän vastaisessa toiminnassa on otettava huomioon mm. se, että yksilön kokema syrjintä on moniperustaisia.

Romanien kielen ja kulttuurin edistäminen on ollut yhtenä Suomen painopisteenä. Euroopan Neuvoston ja komission yhteiskampanja pyrkii tiedottamaan romaneista ja romanikulttuurista, vähentämään ennakkoluuloja sekä murtamaan stereotyyppiä romaneja kohtaan.

Suomi on rahoittanut myös yhteisen romanikie- len opetus suunnitelman valmistelua. Tämän hankkeen puitteissa on julkaistu mm. opetusmateriaali myös esikoulutasolla. Hanketta kehoitettiin kymmenessä eri maassa. Suomen tuella marraskuussa 2008 järjestetyssä asiantuntijaseminaarissa tarkasteltiin opetus suunnitelman kokeilukäytöstä saatua tuloksia ja suunniteltiin sen laajempaa levittämistä Euroopassa.

Amadeuksen onnenpäivät

Tangomarkkinoiden kuopus lauloi itsensä suoraan kansan sydämiin. 20-vuotiaalle Amadeus Lundbergille avautui ura laulajana ja julkisuus sekä hyvässä että pahassa. Nyt elämä on työntäyteistä laulamista lähes joka iltä.

Amadeuksen täti eli isän sisko on Anneli Sari. Myös Amadeuksen äiti Maarit on opiskellut laulua ja esiintynyt laulajana. Amadeuksen sisko Miritza Lundberg on Sibelius-Akatemiasta valmistunut viulisti.

- Ennen tangomarkkinoita en ollut koskaan laulanut tanssimusiikkia, vain Hörtto Kaalo- ja Gipsy Kings -tyyppistä musiikkia, kertoo Amadeus.

Taustalla musiikkiopinnot

Amadeus ei ponkaissut tähtiin suoraan auton asentajan työstä, vaan taustalla on monivuotinen opiskelu Länsi-Helsingin Musiikkiopistossa.

- Viulua soitin seitsemän vuotta, sitten siirryin kitaraan ja rumpuihin. Oopperan lapsikuorossa lauloin vuoden verran.

Amadeus on saanut nimensä Wolfgam Amadeus Mozartin mukaan ja hänen siskonsa Gildan nimi on suoraan oopperamaailmasta. Giuseppe Verdin Rigoletto-oopperan sankaritarin nimi on Gilda. Jos joku aikanaan kummasteli Amadeusnimeä pienellä pojalla, se tänä päivänä on verratton taiteilijanimi.

Amadeus, eli ”Amppu” ei haaveillut itselleen laulajanuraa.

- Olen aina jännittänyt esiintymistä ja tangomarkkinoille menemisestäkin mietin, että

uskallanko lähteä.

Amadeus kertoo, että hänelle oli yllätys se, kuinka helpoaa hänen oli olla ison yleisön edessä ja päästä irti, ikään kuin kaiken yläpuolelle.

Suurilaulajan lahjat

Ennen tangomarkkinoita Amadeus kävi kahden kuukauden tiiviin laulukoulutuksen oopperalaulaja Jyrki Niskasen opissa.

- Amadeuksella on hyvä musikaalinen ilme ja perimä, Jyrki Niskanen kuvailee.

- Hänellä on pitkä, laaja hengitys jo luonnostaan, syvähengitys, jota laulun opiskelijoille usein joudutaan opettamaan vuosikautia eivätkä he sittenkään sitä opi.

Jyrki Niskanen seurasi oppilastaan Seinäjoelle kilpailuihin, nauhoitti Amadeuksen lauluja ja kuunteli nauhoja hänen kanssaan virheitä korjaillen. Valmennuksen lopputulos oli Jyrki Niskasen mielestä selvä jo ennen kilpailua.

- Tiesin, että Amadeus voittaa. Olin siitä aivan varma.

Jyrki Niskasen mielestä Amadeuksella on lahjat suurilaulajaksi. Hän voi opiskella oopperalaulajaksi, jos haluaa tai jatkaa uraa kevyen musiikin laulajana.

- Nyt olen huolissani siitä, että hän polttaa helposti itsensä loppuun liian paljon laulamalla.

Tangokuningas Amadeuksen isälle, Keisari Napoleonin asuun puutarhajuhlissa pukeutuneelle Taisto Lundbergille pojan menestys oli paras 60-vuotislahja.

Tekniikkaa pitäisi hioa koko ajan ja istuttaa uusi ohjelmisto äänelle.

Amadeus itse katsoo tulevaisuuteen rauhallisesti. Hän nauttii laulamasta ja pyrkii leppämään niin paljon kuin mah-

dollista. Tukijoukkoina taustalla ovat vanhemmat, sisko ja työtöyvä sekä paljon myönteisiä ja kannustavia ihmisiä.

TEKSTI JA KUVA
TUOVI PUTKONEN

Toiminnanjohtajan palsta

Evankeliumin voimalla

Suomen kesä on ollut kaunis. Olemme saaneet nauttia auringosta ja lämmöstä. Kesällä on ollut monia mielenkiintoisia tapahtumia, joissa on voitu tavata ystäviä ja vaihtaa kuulumisia.

Me vietimme juhannusta jälleen Keuruun hengellisillä kesäjuhilla. Oli piristävää kuunnella hoitavia saarnoja, kaunista musiikkia ja viettänyt yhteistä aikaa iloisten ihmisten seurassa. Juhannusjuhlan romanikokous vetää aina suuret juhlateltat ääriään myöten täyteen. Romanien parissa tehtävä hengellinen työ ja toiminta kotimaassa ja ulkomailla on myös saanut jo vuosien ajan oman paikkansa järjestöjen informaatiotietalassa. Tietoiskuissa kerrotaan Suomen romanien tekemistä aktiivisista ja kansainvälisistä romanityöistä.

On ollut kannustavaa nähdä se, että monet kristityt ovat ”syttyneet” romanityöhön. He ovat nähneet, miten evankeliumin voima ja rakkaus on saanut ihmisiä liikkeelle auttamaan kurjuuden ja toivottomuuden keskellä eläviä romaneita. Monet ovat ihmetelleet, miten on mahdollista, että tämän päivän maailmassa romanit joutuvat elämään yhä monissa maissa järkyttävissä olosuhteissa vailla ihmisarvoa.

Viime vuosien aikana on järjestetty useita aktiivisuuksia eri puolilla Eurooppaa. Aktiiviyhtymään on kuulunut sekä romaneita että pääväestöä. On ollut ilahduttavaa todeta, että aktiivisuuksissa on ollut paljon romaninuria. Romanikyliin on viety monienlaista apua ja heidän olosuhteidensa parantamisesta on käyty

neuvotteluja paikallisten päättäjien kanssa. Hienoa, että Suomen romanit haavevat auttaa ja että meillä löytyy sydäntä kärsimysten ja kurjuuden keskellä eläviä ihmisiä kohtaan.

Sain myös mahdollisuuden osallistua Suomen romanityöyhtymän järjestämään vanhustenleiriin Vääksyssä. Leirillä oli romanivanhuk- sia eri puolelta Suomea. Oli mielenkiintoista kuulla vanhempien romanien mielipiteitä tämän päivän romanipoliitikasta. Sain heiltä hyviä evästyksiä ja ohjeita. Ei voi kuin ihailia sitä elämän viisautta ja nöyryyttä, jota vanhemmilla ihmisillä on. Se on sitä sielunselvyyttä, jota ei voida edes koulunpenkillä oppia. Puhuiimme monien kanssa myös romanikielellä, ja vanhat laulutkin olivat yllättävän hyvin säilyneet van- husten mielessä.

Lokakuun 16. päivä pidämme Helsingissä Tempelilänselän kirkossa romanimusiikin illan. Monivuotinen haaveeni on ollut romanikonsertti Tempelilänselän kirkossa! Konsertin lipputuloilla kartutamme Romano Mission opintotukirahastoa. Haluamme omalta osaltamme kannustaa opiskelevia romaninuria eteenpäin elämässään. Viime vuosien aikana opintostipendit ovat olleet varojen puutteen vuok-

si todella pienet. Jatkossa keräämme varoja opintotukirahastoon konserttien ja näyttelyjen avulla. Lokakuun 28. päivä pidämme kulttuuritalo Caisassa seminaarin, jossa käsittelemme valtakunnallista ja Romano Mission tekemää lastensuojelutöitä ennen ja nykyään. Ilmoitamme näistä tapahtumista nettisivuillamme tarkemmin hieman myöhemmin.

Toivon kaikille hyvää syksyä, voimia ja siunauksia!

TUULA ÄKERLUND

NORA IVANOVA

venäläisen mustalaislaulun tulkki

Upeääninen laulaja ja koskettava tulkitsija Nora Ivanova edustaa venäläisen mustalaislaulun hienointa perintöä. Laulaja-näyttelijämiehensä Mihail Ivanovin kanssa hän vieraili useita kertoja Suomessa Taljanka-yhtyeen konserttivieraina 1990-luvun alussa. Nyt Venäjällä on julkaistu postuumisti vuonna 2007 kuolleen Nora Ivanovan musiikkitalenteista koottu CD-levy. Mukana on monia äänitteitä Taljanka-yhtyeen kanssa pidetyistä konserteista ja myös yhteinen Suomessa tehty levyitys venäläisestä mustalaisromanssista Oi, niitä aikoja. Parhaillaan Taljanka-yhtyeen Anja Tyrväinen selvittelee mahdollisuutta saada Noran CD-levy myös hänen taiteensa suomalaisten ystävien saataville.

Levyn, joka kuuluu sarjaan 1900-luvun suuria venäläisiä esiintyjä, kansitekstissä Boris Savtshenko kirjoittaa mm. seuraavaa:

”Tästä uniikkilevystä todennäköisesti tulee keräilyharvinaisuus! Sen tekee ainutlaatuisiksi epätavallisen artistin, loistavan mustalaislaulun ja jazzstandardien tulkin Nora Ivanovan (1943-2007) tuotanto.

Laulu kuin novelli

Historioitsijan ja musiikintun-

tijan A. Batashovin mukaan luonto lahjoitti runsaskätisesti Noralle paitsi kauniin äänenvärin, jumalaisen melodisen linjan ja kauneuden tajun myös tulkitsijan kyvyt, jotka Nora vei täydellisyYTEEN asti. Jokainen hänen esittämänsä laulu on kuin pieni novelli, pieni haaveilun, rakkauden, eron hetki laulajan voimakkaasti eläytyen esittämänä. Hän houkuttelee kuulijan taikamaailmaansa aivan omalla tavallaan. Nora Ivanova hallitsee mustalaislaulun ja vanhan venäläisen romanssin esittämisen salat.

Nora Ivanova syntyi Turkmenian neuvostotasavallassa, Marin kaupungissa mustalaisälymystöä edustavaan perheeseen. Sen jäsenet olivat hyvin tietoisia omista juuristaan, kiinnostuksen kohteistaan ja ammatinvalinnoistaan. Noran äiti oli mustalaisteatteri Romenin perustajajäseniä. Nina Pankova oli ehkä teatterin paras laulaja värikylläisen mustalaisäänensä ja korkean musiikillisen sivistyksensä ansiosta. Hänen originellia esittämistyyliään verrattiin amerikkalaiseen negrospirituaalilaulajaan Mahalia Jacksoniin. Pankovien suvun jäseniä kuului kuuluisaan kreivi Orlovin perustamaan ensimmäiseen. Noran isoisä oli muusikko Teodor Barontshesku, joka kokosi ensimmäisen eksklusiivisen

mustalaisorkesterin romanialaisista muusikoista. Orkesteri esiintyi pääkaupungin Pietarin hienoimmista ravintoloissa.

Tällainen sukuperintö ja kasvuympäristö oli epäilemättä hyvin hedelmällinen Noran kehitykselle. Siinä muotoutuivat tietoisuus, hienostunut maku ja paitsi musiikkiin liittyvät taipumukset myös suhde taiteeseen laajemmin.

Sodan jälkeen isä tyttäreineen palasi Moldovaan, Kishinjoviin. Äiti puolestaan muutti Moskovaan, rakkaan kotiteatterinsa asuntolaan. Kun Nora oli päättänyt piano-opintonsa, hänen artistuuransa alkoi filharmonian säestävänä pianistina. Sen jälkeen, kun Nora ja Mihail olivat tutustuneet kuuluisaan estradimusikkoon ja kapellimestariin Latshi Olahoviin, Nora alkoi esiintyä solistina pääkaupungin konserttisaleissa.”

Ainutlaatuinen

”Vuonna 1971 ilmestyi levy, jolla Nora esitti mustalaislauluja niin kuin ei kukaan aikaisemmin. Nämä ainutlaatuiset aarteet valloittivat pian hyvän musiikin ystävien sydämet. Samana vuonna Nora kutsuttiin Romen-teatteriin, jossa hän yhdessä miehensä Mihail Ivanovin kanssa debytoi Lorcan näytelmässä Veren häät.

Monien menestyksekkäitten

teatterivuosien jälkeen hänen luomisviettinsä kuitenkin veti kokeilemaan omia rajojaan monipuolisemmin. Leningradin Music-hallin pääohjaaja Ilja Rahlin kiinnitti hänet laulajaksi teatteriinsa. Silloin Nora esitti ensimmäisen kerran jazzballadeja sekä lauluja mm. Frank Sinatran, Ray Charlesin ja Luis Armstrongin ohjelmistosta.

Jazzlaululle

Nora omistautui kokonaan jazzlaululle 1975, kun Leonid Utjo-

sov kutsui hänet orkesteriinsa.

On ikimuistettavaa kuinka virtuoosisuudesta ja antaumuksellisuudesta Nora tulkitsee Duke Ellingtonin kappaleen Caravan.

Jonkin aikaa teatteri oli Noran pääasiallinen työkenttä. Hän sai kutsun Moskovan taiteelliseen teatteriin, MHAT:iin. Englantilainen ohjaaja Brian Kocs ja Oleg Tabakov halusivat hänet Tituban rooliin Arthur Millerin näytelmässä Noitavaino. Se vei Noran kiertueelle Englantiin ja Skotlantiin.

Uusi vaihe alkoi Noran taiteellisella uralla, kun hän syventyi yhä enemmän jazz-runouteen, työskenteli erilaisten huippumuusikoitten ja kokoonpanojen kanssa esiintyen konserteissa, festivaaleilla ja kilpailuissa. Jazzstandardit hänen tulkitseminaan olivat aina täynnä lämpöä ja svingiä.”

Ei massakulttuuria

”Noran taide ei kuulu massakulttuuriin. Hänellä oli oma poikkeuksellinen, taiteellinen ”nurkkansa”. Matalan, samettimaisen äänenvärinsä ansiosta hänen mestarillisuuttaan ei arvostettu ainoastaan Venäjällä, vaan myös esimerkiksi Suomessa, Ranskassa ja Englannissa.

Taiteellista perintöä säilyttää perheessä hänen miehensä Mihail Ivanov, lahjakas ja ansioitunut näyttelijä ja laulaja. Mihail on täysiverinen baritoni, jonka kaunisvärinen ääni valloitti monessa maassa. Noran ja Mihailin poika Feodor Ivanov on pianovirtuoosi, joka on voittanut kansainvälisiä pianokilpailuja ja työskentelee jazzmuusikkona Los Angelesissa.”

Lyhentäen kääntänyt
ANJA TYRVÄINEN

Nora ja Mihail Ivanov sekä Taljanka-ornistuneen konsertin jälkeen Savoy-teatterin lavalla 1991.